

CZĘŚĆ 2.

Habsburgowie

FERDYNAND I	348
MAKSYMILIAN	367
RUDOLF II	374
MACIEJ II	378
FERDYNAND II	381
FRYDERYK Z PALATYNATU	386
FERDYNAND III	396
FERDYNAND IV	402
LEOPOLD I	404
JÓZEF I	411
KAROL II III	415
KAROL III BAWARSKI	419
MARIA TERESA	429

Ferdynand I

KRÓL CZESKI I WĘGIERSKI
1526–1564

Ojciec: FILIP I PIĘKNY

Na świat przyszedł 22 czerwca 1478 na zamku w Brugii jako jedyny syn Maksymiliana I, cesarza rzymsko-niemieckiego z dynastii Habsburgów, i jego żony Marii Bogatej, dziedziczki Burgundii i Niderlandów. Po śmierci matki w 1482 został władcą Niderlandów, jednak z powodu małoletniości do 1494 pozostawał pod regencją ojca. 21 sierpnia (lub 20 października) 1496 w Lier pod Antwerpią pojął za żonę infantkę Joannę i po śmierci teściowej dnia 26 listopada 1504 został proklamowany królem Kastylii i Leónu. Zmarł nagle 25 września 1506 w pałacu Casa del Cordón w Burgos; przyczyną była prawdopodobnie febra, niewykluczone jest jednak otrucie. Serce króla złożono u boku jego matki w katedrze NMP w Brugii, ciało natomiast, po blisko dwu i pół roku, podczas których oszalała z rozpaczyny wdowa woziła je z miejsca na miejsce, spoczęło w klasztorze klarysek w Tordesillas opodal Valladolid. Ostatecznie na rozkaz cesarza Karola V szczątki jego ojca przeniesiono do kaplicy królewskiej w katedrze w Grenadzie.

Matka: JOANNA KASTYLIJSKA

Zwana Szaloną, była córką Ferdynanda V Aragońskiego i Izabeli I Kastylijskiej, Królów Katolickich, władców Hiszpanii, potomków dynastii Trastámara. Urodziła się 6 listopada 1479 w Toledo. Po śmierci matki 26 listopada 1504 wraz z mężem została proklamowana królem i królową Kastylii i Leónu. Po śmierci Filipa I (1506), wobec niepoczytalności Joanny, Kortezy Kastylii przyznały regencję jej ojcu. Po jego śmierci 23 stycznia 1516 Joanna została królową Aragonii, Nawarry, Neapolu, Sycylii i Sardynii, a także tytularną królową Jerozolimy. 13 marca tego roku w katedrze św. Michała i Guduli w Brukseli ogłoszono wspólne rządy w Hiszpanii Joanny i jej syna Karola I (od 1519 cesarza Karola V). Zmarła 13

kwietnia 1555 na zamku w Tordesillas pod Valladolid, gdzie przebywała w zamknięciu od 1509. Została pochowana w klasztorze klarysek w Tordesillas. W 1574 jej szczątki przewieziono do nowej nekropolii władców Hiszpanii w bazylice św. Wawrzyńca (San Lorenzo el Real) w podmadryckim Eskuriale, a ostatecznie spoczęły one obok sarkofagu Filipa Pięknego w Grenadzie.

Rodzeństwo Ferdynanda I (1–5):

- 1 ELEONORA (ur. 1498, zm. 1558). W 1518 wyszła za mąż za MANUELA I SZCZĘŚLIWEGO, KRÓŁA PORTUGALII I ALGARVE (ur. 1469, zm. 1521), z którym miała dwoje dzieci, a w 1530 została żoną FRANCISZKA I, KRÓŁA FRANCJI (ur. 1494, zm. 1547).
- 2 KAROL, KRÓL HISZPANII JAKO KAROL I, CESARZ RZYMSKO-NIEMIECKI POD IMIENIEM KAROLA V (ur. 1500, zm. 1558). W 1526 ożenił się z IZABELĄ PORTUGALSKĄ (ur. 1503, zm. 1539), córką Manuela I Szczęśliwego, króla Portugalii i Algarve, z którą miał kilkoro dzieci. Założona przez niego hiszpańska linia Habsburgów, której członkowie w każdym pokoleniu wstępowali w związki małżeńskie ze swoimi kuzynami z linii czesko-węgierskiej (austriackiej), wygasła po mieczu w 1700.
- 3 IZABELA (ELŻBIETA) (ur. 1501, zm. 1526). Jej mężem został w 1515 CHRYSZTIAN II OKRUTNY (TYRAN), KRÓL DANII, SZWECJI I NORWEGII (ur. 1481, zm. 1559), z którym miała potomstwo.
- 4 MARIA, ŻONA KRÓLA CZESKO-WĘGERSKIEGO LUDWIKA II (ROZDZIAŁ III., CZĘŚĆ I.).
- 5 KATARZYNA (ur. 1507, zm. 1578). W poślubiła JANA III POBOŻNEGO, KRÓLA PORTUGALII I ALGARVE (ur. 1502, zm. 1557); mieli liczne dzieci.

*

Urodził się 10 marca 1503 w rezydencji w Alcalá de Henares pod Madrytem. Na mocy układu zawartego 21 kwietnia 1521 w Wormacji otrzymał od starszego brata Karola Arcyksięstwo Austrii (Austrię Górną i Dolną czyli Właściwą) i część Austrii Wewnętrznej (Styria, Karyntia i Kraina), zaś na mocy umowy brukselskiej z 7 lutego 1522 uzyskał pozostałą część Austrii Wewnętrznej (Marchia Windyjska, Istria z Triestem, Gorycja) wraz z Tyrolem oraz Austrię Przednią (habsburskie terytoria w Szwajcarii, Szwabii i Alzacji), jak również Wirtembergię, skonfiskowaną Ulrykowi Wirtemberskiemu (księstwo zwrócił mu 29 czerwca 1534 na mocy traktatu w Kaaden). 23 października 1526 w Pradze został wybra-

ny królem Czech, a 16 lub 17 grudnia 1526 w Pożoniu (Preszburg, obecna Bratysława) część możnych węgierskich obwołała go królem Węgier. 24 lutego 1527 w katedrze św. Wita na zamku praskim miała miejsce sakra Ferdynanda na króla Czech, a 3 listopada tego roku w bazylice Panny Marii w Székesfehérvár został on ukoronowany na króla Węgier. 5 stycznia 1531 w Kolonii wybrano go królem rzymskim (niemieckim) i 11 stycznia w kaplicy Karola Wielkiego w katedrze akwizgrańskiej arcybiskup koloński Herman von Wied dokonał jego koronacji – była to ostatnia sakra władcy Cesarstwa dokonana w tym miejscu. Po abdykacji Karola V 12 września 1556 przyjął tytuł cesarza rzymskiego, a 15 marca 1558 we Frankfurcie nad Menem został nim proklamowany. Zmarł na gruźlicę 25 lipca 1564 w wiedeńskim Hofburgu i został pochowany u boku żony w katedrze św. Wita w Pradze.

Małżonka Ferdynanda I:

Poślubiona *per procura* 22 lipca 1515 w katedrze św. Stefana w Wiedniu, ponownie *per procura* 11 grudnia 1520 w kościele św. Jakuba w Innsbrucku i osobiście 26 lub 27 maja 1521 w katedrze w Linzu:

ANNA JAGIELLONKA

Jej ojcem był Władysław II (ROZDZIAŁ III., CZĘŚĆ 1.). Urodziła się 23 lipca 1503 na zamku w Budzie. Została zapewne ochrzczona imieniem ELŻBIETY i dopiero po przedwczesnej śmierci matki w 1506 otrzymała imię na jej pamiątkę. 25 stycznia 1527 w katedrze św. Wita na zamku praskim została ukoronowana na królową czeską, a 4 listopada 1527 w bazylice Panny Marii w Székesfehérvár miała miejsce jej koronacja na królową Węgier. Zmarła wskutek gorączki połogowej lub wycieńczenia porodem 27 stycznia 1547 na zamku w Pradze i spoczęła w katedrze św. Wita.

Dzieci Ferdynanda I i Anny Jagiellonki (1–15):

Zstępny Ferdynanda I w linii męskiej, pochodzącym z legalnie zawartych małżeństw, przysługiwały tytuły arcyksiążąt/arcyksiężniczek Austrii, królewskich książąt/księżniczek Czech i Węgier

- 1 ELŻBIETA. Urodziła się ona 9 czerwca lub lipca 1526 na zamku w Linzu. Jej mężem został 16 maja 1543 w katedrze wawelskiej ZYGMUNT II AUGUST, WIELKI KSIĄŻĘ LITEWSKI OD 1529 I KRÓŁ

POLSKI OD 1548 (1530) (ur. Kraków 1.08.1520, zm. Knyszyn 7.07.1572), syn Zygmunta I Starego, młodszego brata króla czesko-węgierskiego Władysława II (ROZDZIAŁ III., CZĘŚĆ 1.), i jego drugiej żony Bony Marii Sforzy, księżniczki mediolańskiej. Małżeństwo pozostało bezdzietne. Elżbieta zmarła na skutek kilkunastu ataków epilepsji 15 czerwca 1545 na zamku w Wilnie i spoczęła w kaplicy św. Kazimierza w katedrze św. Stanisława i Zygmunta w Wilnie. Po jej śmierci Zygmunt August poślubił Barbarę Gasztołdową z Radziwiłłów, a następnie młodszą siostrę Elżbiety, arcyksiężniczkę Katarzynę.

- 2 MAKSYMILIAN | s. 367
- 3 ANNA. Urodziła się 7 lipca 1528 na zamku w Pradze. 4 lipca 1546 w Ratyzbonie (Regensburgu) wyszła za ALBRECHTA V WIELKODUSZNEGO, KSIĘCIA BAWARII OD 1550 (ur. Monachium 29.02.1528, zm. tamże 24.10.1579), syna księcia Wilhelma IV Wytrwałego z dynastii Wittelsbachów, i jego żony Marii Jakoby, córki Filipa I, margrabiego Badenii. Spośród ich dzieci córka Maria poślubiła swojego wuja, arcyksięcia Karola II Styryjskiego, zaś syn Wilhelm V, książę Bawarii, dochował się licznych dzieci, m.in. Marii Anny Bawarskiej, żony syna Karola II Styryjskiego i Marii Bawarskiej – króla czesko-węgierskiego Ferdynanda II. Anna zmarła 16 lub 17 października 1590 w Monachium i spoczęła w tamtejszej katedrze.
- 4 FERDYNAND II TYROLSKI. Urodził się 14 czerwca 1529 na zamku w Linzu. Od 1547 sprawował z ramienia ojca godność namiestnika Czech. Na mocy testamentu Ferdynanda I z 25 lutego 1554 określono podział terytoriów dziedzicznych austriackiej linii Habsburgów: zgodnie z nim po śmierci cesarza w 1564 Ferdynand II otrzymał Tyrol wraz z namiestnictwem Austrii Przedniej, czyli habsburskich krajów dziedzicznych, rozproszonych w Szwajcarii, Szwabii i Alzacji. W 1567 starszy brat odwołał go z urzędu namiestnika czeskiego. Po śmierci Stefana Batorego w 1587 arcyksiążę wziął udział w wolnej elekcji o tron polski (30.06.1587), jednak jego kandydatura nie zyskała poparcia. Zmarł 24 stycznia 1595 na zamku w Innsbrucku i został pochowany w Srebrnej Kaplicy (Silbernen Kapelle) w obrębie kościoła zamkowego tamże.

Małżonki Ferdynanda II Tyrolskiego:

1. Poślubiona potajemnie między 7 a 14 stycznia 1577 na zamku w Bresnicach (związek morganatyczny):

FILIPINA WELSER. Należała do jednej z najbogatszych kupieckich rodzin ówczesnych Niemiec, była córką Franciszka (Fryderyka) Antoniego Welsera, kupca i patrycjusza augsburskiego, oraz jego żony Anny Adler, baronowej Zinnenburga. Urodziła się w 1527 w Augsburgu. W 1567 otrzymała od cesarza tytuł baronowej Zinneburga. Po ujawnieniu mariażu z Ferdynandem, co nastąpiło dopiero po śmierci Maksymiliana II, w 1578 została przez Rudolfa II podniesiona do godności księżnej Ambras i Hohenberg. Zmarła 24 kwietnia 1580 w zamku Ambras w Innsbrucku i została pochowana w innsbruckim kościele zamkowym.

2. Poślubiona 9 lub 14 maja 1582 w Innsbrucku:

ANNA KATARZYNA MANTUAŃSKA (GONZAGA), córka Wilhelma I, księcia Mantui i Montferratu z dynastii Gonzagów, i poślubionej mu arcyksiężniczki Eleonory, młodszej córki Ferdynanda I. Urodziła się 17 lub 27 stycznia 1566 w pałacu Gonzagów w Mantui. W 1614 jako ANNA JULIANA została serwitką w ufundowanym z Ferdynandem klasztorze w Innsburcku. Zmarła tam 3 sierpnia 1621 i tam również została pochowana.

Potomstwo Ferdynanda II Tyrolskiego:

STARSZA LINIA TYROLSKA

Morganatyczne dzieci z Filipiną Welser (A–G):

A ANDRZEJ AUSTRIACKI (VON ÖSTERREICH). Urodził się 15 czerwca 1558 na zamku w Bresnicach. Od młodości przeznaczony był do kariery kościelnej. Na konsystorzu w 1576 został kreowany kardynałem diakonem, a w kolejnym roku otrzymał kapelusze kardynalski i diakonat rzymskiego kościoła Santa Maria Nuova. W 1578 został mianowany margrabią Burgau oraz gubernatorem Tyrolu. W 1587 uzyskał godność opata komendatariusza Murbach, a w 1590 został wybrany biskupem koadiutorem Brixen (z racji na wiek tytułowany administratorem). Godność koadiutora Brixen złożył po elekcji w 1589 na biskupa Konstancji; jego konsekracja miała miejsce 1 stycznia 1590. W 1591 postąpił na biskupstwo Brixen. Od września 1598 do sierpnia 1599

sprawował z ramienia Filipa II Hiszpańskiego urząd namiestnika Południowych (Hiszpańskich) Niderlandów. Zmarł wskutek „gorączki” 12 listopada 1600 w Pałacu Apostolskim w Rzymie. Spoczął w niemieckim kościele Santa Maria dell' Anima w Rzymie, a jego wnętrzności złożono w pod głównym ołtarzem kościoła Santa Maria del Campo Santo Teutonico w Watykanie.

Bastardy kardynała Andrzeja Austriackiego (I–V):

Z DOROTĄ VON MONTFORT (zm. 29.07.1605), córką Jana Franciszka, hrabiego Montfort, od 1570 żoną KAMILA DEGLI ALBIZZI, ambasadora tokańskiego (uznał on dzieci kardynała):

I JAN JERZY DEGLI ALBIZZI (ur. 1583, zm. 16...). W 1622 pojął za żonę ZUZANNĘ YPHOFER VON YPHOFERSTAL (ur. 1597), córkę Ernesta Yphofera von Yphoferstal.

II ZUZANNA DEGLI ALBIZZI (ur. 1584, zm. 1653). W 1604 poślubiła JANA SCHRATZA (zm. 1618).

III–V TROJE INNYCH DZIECI (zm. młodo).

- B KAROL AUSTRIACKI (VON ÖSTERREICH). Urodził się 22 listopada 1560 na zamku Krivoklat. Poświęcił się karierze wojskowej; walczył m.in. w Niderlandach pod rozkazami Aleksandra Farnese oraz, awansowany na generała lejtnanta, z Turkami na Węgrzech. Od cesarza otrzymał tytuły margrabiego Burgau, hrabiego Nellenburga i Hohenbergu (dobra owe należały do szwabsko-alzackich włości rodowych Habsburgów, którymi administrował w przeszłości ojciec Karola). Zmarł 30 lub 31 października 1618 w Überlingen i spoczął w ufundowanym przez siebie klasztorze kapucynów w Günzburgu; w 1821 prochy margrabiego i jego żony przeniesiono do pobliskiego kościoła św. Marcina. Żoną Karola Austriackiego, margrabiego Burgau, została poślubiona 4 marca 1601:

SYBILLA KLIWIJSKA, córka Wilhelma III Bogatego, księcia Kliwii, Juliaku i Bergu, potomka dynastii La Mark, oraz poślubionej mu arcyksiężniczki Marii (zob. s. 356). Urodzona 26 sierpnia 1557 w Kleve (Cleve), zmarła 16 grudnia 1627 w Günzburgu i spoczęła u boku małżonka. Nie mieli dzieci.

Pozamałżeńskie dzieci Karola Austriackiego (I–VIII):

Z KLARĄ ELIZĄ IZABELĄ DI FERRERO (ur. 1567), córką Fryderyka di Ferrero, markiza della Romagnano, i jego żony Adrianny di Gruato Provana (wedle innych danych synowie pochodzili ze związku margrabiego z nieznaną kobietą):

I KAROL VON HOHENBERG (ur. 1584, zm. 1628). Radca i opiekun (Rat und Pfleger) Erbach. Żenił się dwukrotnie: w 1615 z Anną KATARZYNĄ VON WALTENHOFEN, z którą miał kilkoro dzieci, a w 1625 z MARIĄ JAKOBINĄ VON STOTZINGEN, dziewczką Bronnhaupten (ur. 1605, zm. 1635), z którą dochował się córek.

Jego potomkowie dzierżyli tytuł baronów von Hohenberg, wygaślii po mieczu w XVIII w.

II FERDYNAND VON HOHENBERG (ur. ok. 1586, zm. 1660–64). Radca i zarządca (Rat und Hauptmann) Hohenbergu. W 1617 poślubił BARBARĘ VON BREININGEN ZU RUMERSHEIMB (zm. 1660), z którą miał syna, zmarłego w młodości.

III ANNA ELŻBIETA VON HOHENBERG (ur. 1588, zm. 1621). W 1607 wyszła za PIOTRA FRANCISZKA DI FERRERO, MARKIZA DELLA MARMORA (zm. 7.03.1611).

IV–V FILIP i MARIA. Bliźnięta, przyszły na świat 7 sierpnia 1562 i zmarły w następnym roku: Filip dnia 9 stycznia, a Maria 25 stycznia.

VI MARTA. Zmarła młodo.

VII–VIII DWOJE DZIECI (zm. w dzieciństwie).

Córki Ferdynanda II Tyrolskiego i jego żony Anny Katarzyny Mantuańskiej (A–C):

A ANNA ELEONORA. Urodziła się 26 czerwca 1583 na zamku w Innsbrucku, gdzie zmarła 15 stycznia następnego roku.

B MARIA. Urodziła się 16 czerwca 1584 na zamku w Innsbrucku. W 1614 wraz z matką wstąpiła do klasztoru serwittek w Innsbrucku, gdzie przyjęła imiona ANNY KATARZYNY. Zmarła 2 marca 1649 w klasztorze serwittek w Innsbrucku, gdzie została pochowana u boku matki.

C ANNA, ŻONA KRÓLA CZESKO-WĘGIERSKIEGO MACIEJA II (ZOB. W JEGO BIOGR.).

Dzieci pozamałżeńskie Ferdynanda II Tyrolskiego (A–B):

Z ANNĄ VON OBRIZON:

A WERONIKA VON VILLANDERS (ur. 1551, zm. 1589). W 1584 poślubiła JANA FRANCISZKA DI GONZAGA, PANA NA CAMPITELLO (zm. 1564), dalekiego kuzyna mantuańskich Gonzagów (wywodzącego się od wspólnego przodka z XIV w.); nie mieli dzieci.

Z JOANNĄ LYDL VON MAYENBURG, córką Krzysztofa Jakuba Lydl von Mayenburg i poślubionej mu Anny Marii Fieger:

B JAN KRZYSZTOF VON HERTENBERG (ur. 1592–93, zm. 1613). W 1612 pojął za żonę URSZULĘ GIENGER, córkę Damiana Giengera. Małżeństwo to pozostało bezdzietne.

- 5 MARIA. Urodziła się 15 maja 1531 na zamku w Pradze (alternatywnie w zamku innsbruckim). Jej mężem został 17 lub 18 lipca 1546 w Ratzbonie (Regensburgu) WILHELM III BOGATY, KSIĄŻĘ KLIWII, JULIAKU I BERGU OD 1539 (ur. Düsseldorf 28.07.1516, zm. tamże 5.01.1592), syn Jana III, księcia Kłiwii, Juliaku i Bergu, potomka dynastii La Mark (Marck), oraz jego żony Marii, córki Wilhelma VIII, księcia Juliaku i Bergu. Dochowali się licznych dzieci; jedna z ich córek, Sybilla, poślubiła Karola Austriackiego, margrabiego Burgau ze starszej linii tyrolskiej (zob. powyżej). Maria zmarła 11 grudnia 1581 w zamku Hambach koło Juliaku i spoczęła w klasztorze Wniebowstąpienia NMP w Kleve (Cleve).
- 6 MAGDALENA. Urodziła się 14 sierpnia 1532 na zamku w Innsbrucku. Po śmierci ojca (1564) wspólnie z młodszymi siostrami Małgorzatą oraz Heleną złożyła śluby czystości, przy czym przyrzekła ufundować klasztor żeński wzorowany na zakonie jezuitów. 12 maja 1567 starszy brat Magdaleny, arcyksiążę Ferdynand II Tyrolski, położył kamień węgielny pod żeńską fundację klasztorną w Hall w Tyrolu, tzw. Haller Damenstift. Na czele tego zgromadzenia stała Magdalena do końca życia. Zmarła 10 września 1590 w Hall i spoczęła u boku młodszych siostr w tamtejszym kościele jezuickim. Dopiero w 1706 prochy Magdaleny, jej siostr i bratanic przeniesiono do podziemi kolegiaty żeńskiego zgromadzenia w Hall, obecnej bazyliki Serca Jezusowego.
- 7 KATARZYNA. Urodziła się 15 lub 25 września 1533 na zamku w Innsbrucku lub w wiedeńskim Hofburgu. 22 października 1549 w Mantui poślubiła FRANCISZKA III, KSIĘCIA MANTUI OD 1540 (ur. Mantua 10.03.1533, utonął w jeziorze Como w Mantui 22.02.1550), syna Fryderyka II, księcia Mantui i margrabiego (markiza) Montferratu z dynastii Gonzagów, oraz jego żony Małgorzaty, córki Wilhelma XI Paleologa, margrabiego

Montferratu; jego młodszy brat Wilhelm I został w późniejszym czasie mężem młodszej siostry Katarzyny – Eleonory. Po rychłej śmierci małżonka powróciła do Austrii. 23 czerwca 1553 w Wiedniu miały miejsce jej zaślubiny *per procura*, a 30 lub 31 lipca tego roku w katedrze św. Stanisława i Wacława na Wawelu ślub osobisty z ZYGMUNTEM II AUGUSTEM, KRÓLEM POLSKI I WIELKIM KSIĘCIEM LITEWSKIM, wdowcem po Barbarze Radziwiłłównie oraz starszej siostrze Katarzyny – Elżbiecie. Małżeństwo to, podobnie jak pozostałe mariaże polskiego króla, okazało się bezdzietne i w 1566 Katarzyna opuściła Polskę. Zmarła 28 lub 29 lutego 1572 na zamku w Linzu i spoczęła w kaplicy zamkowej, skąd w 1576 jej zwłoki przeniesiono do tamtejszego klasztoru św. Floriana. Uroczystości pogrzebowe odbyły się dopiero w 1614.

8 ELEONORA. Urodziła się 2 listopada 1534 w zamku Hofburg w Wiedniu, a 26 kwietnia 1561 w Mantui poślubiła WILHELMA I, księcia Mantui i margrabiego (markiza) Montferratu od 1540, w 1575 kreowanego księciem Montferratu (ur. Mantua 24.04.1538, zm. Bozzolo lub Goito 14.08.1587), młodszego brata księcia mantuańskiego Fryderyka III, pierwszego męża arcyksiężniczki Katarzyny (zob. wyżej). Spośród ich trojga dzieci jedyny syn Wincenty I, książę Mantui i Montferratu, poślubił w drugim małżeństwie siostrzenicę Eleonory i jej imienniczkę, córkę Franciszka I Medyceusza, wielkiego księcia Toskanii i księcia Sieny, oraz poślubioną mu arcyksiężniczkę Joanny (zob. s. 366), natomiast córka Anna Katarzyna poślubiła arcyksięcia Ferdynanda II Tyrolskiego (zob. s. 352). Eleonora zmarła 5 sierpnia 1594 w pałacu książęcym w Mantui i spoczęła w kaplicy dell' Incoronata w matuańskiej katedrze św. Piotra.

9 MAŁGORZATA. Urodziła się 16 lutego (może 16 grudnia) 1536 na zamku w Innsbrucku. Po śmierci ojca (1564) wraz z siostrami Magdaleną i Heleną złożyła śluby czystości. Zmarła 12 marca 1567 w Hall w Tyrolu i została pochowana w kościele jezuitów tamże. W 1706 szczątki Małgorzaty, jej sióstr oraz bratanic przeniesiono do kolegiaty żeńskiego zgromadzenia w Hall (Haller Damenstift), obecnej bazyliki Serca Jezusowego.

- 10 JAN. Urodził się 10 kwietnia 1538 na zamku w Pradze, a zmarł 20 marca 1539 na zamku w Innsbrucku i został pochowany w krypcie Zygmuntowskiej (Sigismundgruft) w podziemiach klasztoru cysterek w Stams pod Innsbruckiem.
- 11 BARBARA. Urodziła się 30 kwietnia 1539 w wiedeńskim Hofburgu. Jej mężem został w grudniu 1565 w Ferrarze ALFONS II, KSIĄŻĘ MODENY, FERRARY I REGGIO OD 1559 (ur. Ferrara 22 lub 28.11.1533, zm. tam 27.10.1597), syn Herkulesa II, księcia Modeny, Ferrary i Reggio z dynastii Este, i jego żony Renaty, księżnej Chartres, córki Ludwika XII, króla Francji. Pierwszą żoną Alfonsa była zmarła bezpotomnie w 1562 Lukrecja Medycejska, córka Kosmy I, wielkiego księcia Toskanii i księcia Sieny. Małżeństwo Barbary okazało się bezdzietne; zmarła na gruźlicę 19 września 1572 w Ferrarze i spoczęła w krypcie rodowej Estów w kościele jezuitów (Chiesa del Gesù). Alfons ożenił się z jej siostrzenicą, księżniczką mantuańską Eleonorą Gonzagą, córką arcyksiężniczki Eleonory (zob. s. 357).
- 12 KAROL FRANCISZEK (w galerii władców austriackich figuruje jako KAROL II STYRYJSKI). Urodził się 3 czerwca 1540 w wiedeńskim Hofburgu. Zgodnie z testamentem Ferdynanda I z 25 lutego 1554 otrzymał po jego śmierci we władanie Austrię Wewnętrzną, czyli Styrię, Karyntię, Krainę i Gorycję, Marchię Windyjską, Istrię i Triest. W latach 1564, 1566–67, 1570–71 i w 1575 pełnił z ramienia starszego brata urząd cesarskiego namiestnika Austrii i Węgier. Zmarł na kamicę nerkową 10 lipca 1590 w swoim zamku w Grazu i spoczął w rodzinnym mauzoleum własnej fundacji, znajdującym się w bazylice opactwa benedyktynów w Seckau. Pusty pozostał grobowiec arcyksięcia w cesarskim mauzoleum przy kościele św. Katarzyny w Grazu, wzniesiony przez jego syna Ferdynanda II.
Małżonka Karola II Styryjskiego, poślubiona 26 sierpnia 1571 w Wiedniu:

MARIA BAWARSKA, córka Albrechta V, księcia Bawarii z dynastii Wittelsbachów, i arcyksiężniczki Anny (zob. s. 352). Urodziła się 21 marca 1551 na zamku w Monachium, zmarła zaś 29 kwietnia 1608 na zamku w Grazu i znalazła spoczynek

w ufundowanym przez siebie klasztorze klarysek w Grazu, w późniejszym czasie jej prochy przeniesiono do cesarskiego mauzoleum w Grazu.

Dzieci małżeńskie Karola II Styryjskiego (A–O):

LINIA STYRYJSKA

- A FERDYNAND. Urodzony 15 lipca, zmarł 3 sierpnia 1572 w Jundeburgu i spoczął w bazylice benedyktynów w Seckau.
- B ANNA. Urodziła się 16 sierpnia 1573 na zamku w Grazu, a 31 maja 1592 w katedrze śś. Stanisława i Wacława na Wawelu w Krakowie poślubiła ZYGMUNTA III, KRÓŁA POLSKI I WIELKIEGO KSIĘCIA LITEWSKIEGO OD 1587, KRÓŁA SZWECJI OD 1592 DO 1599 (ur. Gripsholm 20.06.1566, zm. Warszawa 25.04.1632), syna Jana III, króla Szwecji z dynastii Wazów, oraz jego pierwszej żony Katarzyny, córki Zygmunta I Starego, króla Polski i wielkiego księcia litewskiego. Dochowali się kilku dzieci; ich syn Władysław IV, poślubił arcyksiężniczkę Cecylię Renatę (ZOB. BIOGR. FERDYNANDA II). Anna zmarła na skutek zatrucia ciążowego 10 lutego 1598 na zamku w Warszawie i spoczęła w katedrze wawelskiej; Zygmunt III poślubił później jej młodszą siostrę Konstancję.
- C MARIA KRYSZYNA. Urodziła się 10 listopada 1574 na zamku w Grazu. Jej mężem został 6 sierpnia 1595 w katedrze w Gyulafehérvár (dziś Alba Julia w Rumunii) ZYGMUNT I, KSIĄŻĘ SIEDMIOGRODU W LATACH 1581–99 i 1601–02 (ur. Nagyvárad 20.03.1572, zm. Praga 28.03.1613), syn Krzysztofa, księcia Siedmiogrodu z dynastii Batorych, oraz jego żony Elżbiety, córki Jerzego Bocskay z Kismarja. Bezdzietne to małżeństwo zakończyło się rozwodem w 1599, po czym Maria Krystyna powróciła do Austrii. W 1612 została przełożoną żeńskiej fundacji w Hall w Tyrolu (Haller Damenstift). Zmarła 6 kwietnia 1621 w klasztorze w Hall w Tyrolu i spoczęła w kościele jezuitów tamże, skąd w 1706 jej prochy przeniesiono do kolegiaty zgromadzenia w Hall, obecnej bazyliki Serca Jezusowego.
- D KATARZYNA RENATA. Urodziła się 4 stycznia 1576 na zamku w Grazu, gdzie zmarła 29 czerwca 1595, krótko po zaręczy-

nach z księciem Parmy RANUCCIO I z dynastii Farnese (ur. 1569). Spoczęła w mauzoleum rodzinnym linii styryjskiej w bazylice opactwa benedyktynów w Seckau.

E ELŻBIETA. Urodziła się 13 marca 1577 na zamku w Grazu, gdzie 29 stycznia 1586 zmarła. Spoczęła w Seckau.

F FERDYNAND II | s. 381

G KAROL. Urodził się 17 lipca 1579 na zamku w Grazu, gdzie zmarł 17 maja 1580. Spoczął w bazylice w Seckau.

H GEORGIA MAKSYMILIANA. Urodziła się ona 22 marca 1581 na zamku w Grazu. Zaręczona ze swoim kuzynem, księciem Asturii FILIPEM (późniejszy król Hiszpanii FILIP III), zmarła na krótko przed zaślubinami 20 września 1597 na zamku w Grazu i została pochowana w bazylice opactwa benedyktynów w Seckau.

I ELEONORA. Urodziła się 25 września 1582 na zamku w Grazu. W 1599 wstąpiła do zakonu żeńskiego w Hall, założonego przez jej ciotkę, arcyksiężniczkę Magdalenę, i tam również zmarła 28 stycznia 1620. Spoczęła w kościele jezuitów w Hall, skąd w 1706 jej prochy wraz ze szczątkami innych pochowanych tam Habsburżanek przeniesiono do kolegiaty żeńskiego zgromadzenia w Hall – obecnej bazyliki Serca Jezusowego.

J MAKSYMILIAN ERNEST. Urodzony 17 listopada 1583 na zamku w Grazu, w 1615 wstąpił do zakonu krzyżackiego, gdzie funkcję wielkiego mistrza sprawował jego kuzyn, arcyksiążę Maksymilian III (ZOB. BIOGR. MAKSYMILIANA). W 1616 został mianowany komturem krajowym zakonu na Austrię oraz koadiutorem kuzyna, zmarł jednak nieoczekiwanie 18 lutego 1616 na zamku w Grazu. Pochowano go obok ojca i rodzeństwa w mauzoleum rodzinnym w bazylice opactwa benedyktynów w Seckau.

Bastard Maksymiliana Ernesta (matka nie jest znana):

I KAROL DE AUSTRIA (zm. po 1638).

K MARIA MAŁGORZATA. Urodziła się 25 grudnia 1584 na zamku w Grazu, a 18 czerwca 1599 w Walencji poślubiła niedośzłego małżonka starszej siostry Georgii Maksymiliany,

FILIPA III POBOŻNEGO, KRÓLA HISZPANII ORAZ (JAKO FILIP II) PORTUGALII I ALGARVE OD 1621 (ur. Madryt 14.04.1578, zm. tamże 31.03.1621), syna króla hiszpańskiego Filipa II oraz jego czwartej żony, arcyksiężniczki Anny (ZOB. W BIOGR. MAKSYMILIANA); dochowali się licznych dzieci, m.in. Filipa IV, małżonka Marii Anny, córki cesarza Ferdynanda III, oraz Marii Anny, pierwszej żony tegoż władcy (ZOB. W JEGO BIOGR.). Zmarła 3 października 1611 w pałacu w Eskuriale pod Madrytem i spoczęła w panteonie królów tamże.

- L LEOPOLD FERDYNAND (LEOPOLD V TYROLSKI). Urodził się on 9 października 1586 na zamku w Grazu i od dzieciństwa był przez ojca przeznaczony do kariery kościelnej. W latach 1590–94 był kanonikiem w Pasawie, 14 listopada 1597 został mianowany koadiutorem pasawskim, a 4 września 1598 objął tron biskupi. W sierpniu 1599 otrzymał urząd koadiutora strasburskiego, a na biskupstwo postąpił w styczniu 1608. Po śmierci kuzyna, arcyksięcia Maksymiliana III (ZOB. BIOGR. MAKSYMILIANA), 11 marca 1619 został mianowany gubernatorem Tyrolu oraz Austrii Przedniej. Na podstawie umów sukcesyjnych, zawartych z cesarzem 15 listopada 1623, 14 września 1625 oraz 24 września 1630, otrzymał wspomniane terytoria w dziedziczne posiadanie dla siebie i swoich legalnych męskich potomków. U schyłku 1625 udał się do Rzymu, gdzie w 1626 złożył na ręce papieża Urbana VIII rezygnację z urzędów kościelnych. Zmarł 13 września 1632 na zamku w Schwaz nieopodal Innsbrucka i został pochowany w podziemiach innsbruckiego kościoła jezuickiego.

Małżonka Leopolda V Tyrolskiego:

Poślubiona 18 lub 19 kwietnia 1626 w kościele zamkowym w Innsbrucku:

KLAUDIA MEDYCEJSKA, córka Ferdynanda I, wielkiego księcia Toskanii i księcia Sieny z dynastii Medyceuszy, oraz poślubionej mu Krystyny, córki Karola III Wielkiego, księcia Lotaryngii i Baru. Urodzona 4 czerwca 1604 w pałacu Pitti we Florencji, 29 kwietnia 1621 w Pesaro poślubiła FRY-

DERYKA UBALDA I, KSIĘCIA URBINO OD 1621 (ur. Pesaro 16.05. 1605, zamordowany w Urbino 28.06.1623), syna Franciszka Marii II, księcia Urbino z dynastii della Rovere, oraz jego żony Liwii, córki Hipolita della Rovere, markiza San Lorenzo; owocem ich małżeństwa była córka. Po śmierci Leopolda V (1632) Klaudia została regentką Tyrolu na czas małoletniości starszego syna, jednakże faktyczne rządy sprawował kanclerz Biener. Regencję złożyła po osiągnięciu przez syna pełnoletniości w 1646. Zmarła w dzień Bożego Narodzenia 1648 na zamku w Innsbrucku i spoczęła w podziemiach kościoła jezuitów innsbruckich.

Potomstwo Leopolda V Tyrolskiego (I–V):

MŁODSZA LINIA TYROLSKA

- I MARIA ELEONORA. Urodzona 12 lutego 1627 na zamku w Innsbrucku, zmarła tamże 6 sierpnia 1629 i spoczęła w kościele jezuitów w Innsbrucku.
- II FERDYNAND KAROL. Urodził się 17 maja 1628 na zamku w Innsbrucku. Po śmierci ojca 13 września 1632 objął władzę w Tyrolu i Austrii Przedniej, lecz z uwagi na małoletniość pozostawał pod regencją: oficjalnie matki, a faktycznie kanclerza Bienera. W 1646 nastąpiło usamodzielnienie arcyksięcia, który, dążąc do sprawowania władzy absolutnej w podległych mu ziemiach, doprowadził do uwięzienia i stracenia kanclerza (1651). Zmarł 30 grudnia 1662 w Kaltern w Tyrolu Południowym (obecnie Caldaro sulla Stada del Vino we Włoszech) i został pochowany w kościele jezuitów w Innsbrucku.

Małżonka Ferdynanda Karola Tyrolskiego:

Poślubiona 10 czerwca 1646 w kościele zamkowym w Innsbrucku:

ANNA MEDYCEJSKA. Jej ojcem był Kosma II, wielki książę Toskanii i książę Sieny z dynastii Medyceuszów, matką zaś arcyksiężniczka Maria Magdalena, młodsza siostra Ferdynanda Karola (zob. s. 365). Na świat przyszła 21 lipca 1616 w pałacu Pitti we Floren-

cji, a zmarła 11 września 1676 w Wiedniu i została pochowana w kościele dominikanów tamże.

Córki Ferdynanda Karola Tyrolskiego (a–c):

- a KLAUDIA FELICYTA, DRUGA MAŁŻONKA LEOPOLDA I (SZCZEGÓŁY W JEGO BIOGR.).
- b BEZIMIENNA CÓRKA. Urodziła się 17 lub 19 lipca 1654 na zamku w Innsbrucku i zmarła wkrótce potem (być może w dniu narodzin). Została pochowana w kościele jezuitów w Innsbrucku.
- c MARIA MAGDALENA. Urodziła się 17 sierpnia 1656 na zamku w Innsbrucku, gdzie zmarła 21 stycznia 1669. Znalazła spoczynek w kościele jezuitów w Innsbrucku.

III IZABELA KLARA. Na świat przyszła 12 sierpnia 1629 na zamku w Innsbrucku. Jej mężem został 7 listopada 1649 KAROL II, KSIĄŻĘ MANTUI I MONTFERRATU OD 1637 ORAZ (KAROL III) KSIĄŻĘ NEVERS I RETHEL OD 1637 (ur. Mantua 3.10.1629, zm. tamże 14.08.1665), syn Karola II, księcia Nevers i Rethel z dynastii Gonzagów, oraz jego żony i kuzynki Marii z Gonzagów, córki Franciszka IV, księcia Mantui i Montferratu. Mieli jednego syna, Ferdynanda Karola I, księcia Mantui i Montferratu oraz, pod imieniem Karola IV, księcia Nevers i Rethel, który zmarł bezpotomnie w 1708 kończąc mantuańską linię Gonzagów. Po śmierci męża Izabela Klara osiadła w klasztorze urszulanek w Mantui, gdzie zmarła 24 lutego 1685 i gdzie także została pochowana.

IV ZYGMUNT FRANCISZEK. Urodził się 27 listopada 1630 na zamku w Innsbrucku. Jako młodszy syn był przeznaczony do kariery kościelnej; 21 maja 1640 został wyznaczony koadiutorem w Augsburgu, a tron biskupi objął 25 czerwca 1646. 2 listopada 1653 uzyskał godność biskupa Gurk (zatwierdzony na urządzie 25.02.1654). W 1655 otrzymał z rąk papieża kapelusze kardynałski, a 7 lutego 1659 został mianowany bisku-

pem Trydentu. Po śmierci starszego brata 30 grudnia 1662 odziedziczył Tyrol i Austrię Przednią, a 28 maja 1665 zrezygnował ze sprawowanych urzędów kościelnych. Zmarł już 25 czerwca 1665 na zamku w Innsbrucku jako ostatni męski potomek tyrolskiej linii Habsburgów i został pochowany w tamtejszym kościele jezuitów.

3 lub 13 czerwca 1665 w kaplicy zamku w Sulzbach poślubił *per procura*:

MARIĘ JADWIGĘ AUGUSTĘ, córkę Chrystiana Augusta, księcia Sulzbach z bocznej linii dynastii Wittelsbachów, oraz jego żony Amalii, córki Jana VII, hrabiego Nassau na Siegen. Urodziła się 15 kwietnia 1650 na zamku w Sulzbach. Z uwagi na śmierć Zygmunta Franciszka nie zawarła z nim ślubu osobistego. Dnia 9 kwietnia 1668 w Sulzbach jej mężem został książę sasko-lauenburski JULIUSZ FRANCISZEK (zm. 1689) z bocznej linii dynastii askańskiej, posiadacz znacznych włości w Czechach; mieli trzy córki. Zmarła 23 marca 1681 w Hamburgu i została pochowana w kościele Zwiastowania NMP w czeskim Ostrowie.

V MARIA LEOPOLDYNA, DRUGA ŻONA FERDYNANDA III (ZOB. W JEGO BIOGR.).

M KONSTANCJA. Urodziła się ona 24 grudnia 1588 na zamku w Grazu, gdzie 23 października 1605 miał miejsce jej ślub *per procura* z ZYGMUNTEM III, KRÓLEM POLSKIM I WIELKIM KSIĘCIEM LITEWSKIM ORAZ DZIEDZICZNYM KRÓLEM SZWECJI, wdowcem po jej starszej siostrze Annie (zob. s. 359). Ślub osobisty Zygmunta i Konstancji oraz jej koronacja na królową polską odbyły się 11 grudnia 1605 w katedrze pw. św. Stanisława i Wacława na Wawelu, a ich małżeństwo zaowocowało licznym potomstwem. Zmarła wskutek udaru 10 lipca 1631 na zamku w Warszawie i po przewiezieniu do Krakowa została pochowana wspólnie ze zmarłym krótko potem Zygmuntem w krypcie Wazów w podziemiach katedry wawelskiej.

N MARIA MAGDALENA. Urodziła się 7 października 1589 na zamku w Grazu. Jej mężem został poślubiony 19 października 1608 we Florencji KOSMA II, WIELKI KSIĄŻĘ TOSKANII I KSIĄŻĘ SIENY OD 1608 (1609) (ur. Florencja 12.05.1590, zm. tamże 28.02.1621), syn Ferdynanda I, wielkiego księcia Toskanii i księcia Sieny z dynastii Medyceuszy, oraz jego żony Krystyny, córki Karola III Wielkiego, księcia Lotaryngii i Baru. Rodzoną siostrą Kosmy II była arcyksiężna Klaudia, żona Leopolda V Tyrolskiego, starszego brata Marii Magdaleny (zob. s. 361). Kosma oraz Maria Magdalena dochowali się ośmiorga dzieci, w tej liczbie Anny, małżonki arcyksięcia Ferdynanda Karola Tyrolskiego (zob. s. 406). Maria Magdalena zmarła w drodze do Wiednia 1 listopada 1631 w Pasawie, skąd jej ciało przewieziono do Florencji i złożono w bazylice San Lorenzo.

O KAROL. Urodził się jako pogrobowiec 7 sierpnia 1590 na zamku w Grazu. Od urodzenia był przeznaczony do kariery kościelnej i już w 1598 przyjął święcenia kapłańskie. W 1602 został kanonikiem w Salzburgu, w 1603 otrzymał kanonikat w Pasawie, w 1606 w Triencie i Brixen, w 1608 we Wrocławiu, a w 1618 w Kolonii. 7 lipca 1608 przy wstawiennictwie starszego brata (późniejszego cesarza Ferdynanda II) oraz szwagra, króla Polski Zygmunta III, uzyskał nominację na biskupstwo wrocławskie. W 1613 został biskupem Brixen (konsekrowany w 1619). Po śmierci arcyksięcia Maksymiliana III, wielkiego mistrza krzyżackiego (ZOB. BIOGR. MAKSYMILIANA) został wybrany jego następcą na tym urzędzie, co nastąpiło 14 stycznia 1619. W 1624 jego kuzyn i siostrzeniec, król hiszpański Filip IV, mianował go wicekrólem Portugalii, jednak w drodze do Lizbony niespodziewanie zapadł na febrę i zmarł 27 lub 28 grudnia 1624 krótko po przybyciu do Madrytu w tamtejszym alcazarze. Został pochowany w panteonie infantów w Eskorialu, a jego zabalsamowane serce przewieziono na Śląsk i umieszczono w kościele jezuitów w Nysie.

Córka pozamałżeńska Karola II Styryjskiego:

A ELŻBIETA. W 1589 poślubiła ZYGMUNTA STUBICH ZU ZMÖLL.

- 13 **URSZULA.** Na świat przyszła 24 lipca 1541 na zamku w Wiener Neustadt pod Wiedniem, a zmarła 30 kwietnia 1543 na zamku w Innsbrucku i znalazła pochówek w krypcie Zygmuntowskiej (Sigismundgruft) w klasztorze cysterek w Stams pod Innsbruckiem.
- 14 **HELENA.** Urodziła się ona 7 stycznia 1543 w zamku Hofburg w Wiedniu. Wraz z siostrami Magdaleną i Małgorzatą złożyła po śmierci ojca (1564) śluby czystości, a w 1567 wstąpiła do założonego przez Magdalenę klasztoru w Hall (Haller Damenstift) w Tyrolu. Zmarła tam 5 marca 1574 i spoczęła u jezuitów w Hall. W 1706 prochy Heleny, jej siostr oraz bratanic, Eleonory i Marii Krystyny, przeniesiono do kolegiaty żeńskiego zgromadzenia w Hall, dzisiejszej bazyliki Serca Jezusowego.
- 15 **JOANNA.** Urodziła się 24 stycznia 1547 na zamku w Pradze, a 18 grudnia 1565 we Florencji poślubiła FRANCISZKA I, WIELKIEGO KSIĘCIA TOSKANII I KSIĘCIA SIENY OD 1574 (ur. Florencja 25.03.1541, zm. tamże 19.10.1587), syna wielkiego księcia Kosmy I z dynastii Medyceuszy (de' Medici) oraz jego pierwszej żony Eleonory, markizy Villafranca, córki Piotra Alvarez de Toledo, markiza Villafranca oraz wicekróla Neapolu; mieli liczne dzieci. Joanna zmarła podczas porodu 10 kwietnia 1578 w pałacu Pitti we Florencji i została pochowana w kaplicy Medycejskiej w bazylice św. Wawrzyńca (San Lorenzo) tamże. Po jej śmierci Franciszek I ożenił się powtórnie w 1578 ze swoją metresą Bianką, córką Bartłomieja Capello, patrycjusza weneckiego, z którą dochował się syna.

Maksymilian

KRÓL CZESKI

1562–1576

KRÓL WĘGIERSKI

1563–1576

Ojciec: FERDYNAND I | s. 348

Matka: ANNA JAGIELLONKA | s. 351

Rodzeństwo: BIOGR. FERDYNANDA I

*

Urodził się 31 lipca 1527 w zamku Hofburg w Wiedniu. Po ślubie z córką Karola V (1548) został przezeń desygnowany namiestnikiem (wicekrólem) Hiszpanii; funkcję tę sprawował do września 1550, kiedy to ojciec zawezwał go do Niemiec. 14 lutego 1549 został oficjalnie uznany następcą Ferdynanda I na tronie czeskim, a w testamencie podpisanym 25 lutego 1554 w Wiedniu cesarz ustanowił go swoim sukcesorem w Austrii, Czechach i na Węgrzech. 14 maja 1562 w Pradze Maksymilian został wybrany królem Czech, a 20 września w katedrze św. Wita odbyła się jego koronacja. Podczas obrad sejmu Rzeszy 24 listopada 1562 we Frankfurcie nad Menem książęta elektorzy wybrali go królem rzymskim (rzymsko-niemieckim; jako MAKSYMILIAN II) i 30 listopada 1562 w tamtejszej katedrze św. Bartłomieja został ukoronowany. 16 lipca 1563 w Preszburgu (Bratysława), stanowiącym od 1536 stolicę należącego do Habsburgów Królestwa Węgier, został przez stany węgierskie obwołany królem i 8 września 1563 koronowany w katedrze św. Marcina. Po śmierci ojca 25 lipca 1564 został cesarzem. 16 sierpnia 1570 w Spirze zawarł układ z królem węgierskim Janem I Zápolyą (ROZDZIAŁ III., CZĘŚĆ 1.), od którego uzyskał rzeczenie się tytułu. 12 grudnia 1575 prymas polski Jakub Uchański ogłosił go królem, ponieważ jednakże cesarz zwlekał z zatwierdzeniem paktów konwentów (uczynił to 22 maja 1576), po polską koronę sięgnął Stefan Batory. Zmarł po dłuższej chorobie 12 października 1576 na zamku w Ratyzbonie (Regensburgu) i spoczął obok rodziców w katedrze św. Wita w Pradze.

Małżonka Maksymiliana:

Poślubiona 13 września 1548 w Valladolid:

MARIA HISPANİSKA

Była stryjeczną siostrą męża, najstarszą córką i drugim dzieckiem cesarza Karola V oraz jego małżonki Izabeli. Urodziła się 21 czerwca 1528 w alkazarze w Madrycie. W latach 1548–50 wspólnie z Maksymilianem pełniła z ramienia ojca funkcję namiestnika (wicekróla) Hiszpanii. 20 września 1562 w praskiej katedrze św. Wita została ukoronowana na królową Czech, 30 listopada 1562 w katedrze św. Bartłomieja we Frankfurcie nad Menem koronowano ją na królową rzymską, a 9 września 1563 w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysławie) miała miejsce sakra Marii na królową Węgier. W 1581 (inne opracowania podają 1582) wraz z córką Małgorzatą opuściła Austrię i powróciła do Hiszpanii, po czym w 1583 wstąpiła do klasztoru św. Klary (Santa Clara de las Descalzas Reales) w Madrycie. Zmarła 26 lutego 1603 w Villaman-
te i spoczęła w kryptach madryckiego klasztoru klarysek.

Potomstwo Maksymiliana:

Dzieci małżeńskie (1–16):

- 1 ANNA. Na świat przysłała 2 listopada 1549 w Cigales koło Valladolid, a 12 listopada 1570 w Segowii została wydana za mąż za swojego wuja, FILIPA II, KRÓLA HISPANII (W KASTYLII FILIP II, W ARAGONII FILIP I) OD 1556 ORAZ (FILIP I), KRÓLA PORTUGALII I ALGARVE OD 1580 (ur. Valladolid 21.05.1527, zm. Eskurial 13.09.1598), syna cesarza Karola V, starszego brata Ferdynanda I. Był on wcześniej trzykrotnie żonaty i z małżeństw tych pozostały mu dwie córki. Z Anną dochował się kilku dzieci. Osłabiona ostatnim porodem, zmarła podczas epidemii grypy 26 października 1580 w Badajoz i została pochowana w tamtejszym klasztorze klarysek (Real Monasterio de Santa Ana), gdzie do dziś spoczywają jej trzewia, ciało zaś przeniesiono po paru latach do Eskurialu i złożono w panteonie królów.
- 2 FERDYNAND. Urodził się 28 marca 1551 w alkazarze w Cigales, a zmarł 25 czerwca 1552 w zamku Hofburg w Wiedniu i został pochowany w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w podziemiach wiedeńskiej katedry św. Stefana

- 3 RUDOLF II | s. 374
- 4 ERNEST. Urodził się 15 czerwca 1553 w wiedeńskim Hofburgu. Po śmierci Zygmunta II Augusta (1572) był przez dwór wiedeński wysuwany jako kandydat do korony polskiej, jednak podczas wolnej elekcji 11 maja 1573 tron ofiarowano Henrykowi Walezemu. Do elekcji stanął po raz kolejny 12 grudnia 1575 u boku ojca; wówczas tron polski zdobył książę Siedmiogrodu Stefan Batory. W 1578 otrzymał od Rudolfa II namiestnictwo Węgier, a ponadto w latach 1590–93 sprawował regencję w Austrii Wewnętrznej w imieniu nieletniego kuzyna, arcyksięcia Ferdynanda III, późniejszego cesarza Ferdynanda II. 30 czerwca 1587 po raz trzeci wziął udział w wolnej elekcji, musiał jednak ustąpić pola młodszemu bratu Maksymilianowi oraz Zygmuntwi Wazie (który ostatecznie ubiegł obu Habsburgów i zasiadł na Wawelu). W 1594 król hiszpański Filip II wyznaczył go generalnym namiestnikiem Południowych Niderlandów. Arcyksiążę zmarł 20 lutego 1595 na zamku w Brukseli i spoczął w krypcie katedry św. Michała i Guduli tamże. Nie założył rodziny.
- 5 ELŻBIETA. Na świat przyszła 5 czerwca 1554 w zamku Hofburg w Wiedniu. Jej mężem został poślubiony per procura 22 października 1570 w katedrze w Spirze i osobiście 26 listopada tego roku w Mézières-en-Champagne KAROL IX MAKSYMILIAN, KRÓL FRANCJI OD 1560 (ur. Saint Germain-en-Laye 27.06.1550, zm. Vincennes 30.05.1574), syn Henryka II, króla Francji z dynastii Walezjuszy (linia Valois-Angoulême), i jego żony Katarzyny Medycejskiej, hrabiny Owernii, córki Wawrzyńca II, władcy Florencji, księcia Urbino. Urodziła mu córkę, która zmarła w dzieciństwie. Sakra Elżbiety na królową francuską odbyła się 25 marca 1571 w katedrze Notre-Dame w Reims. Owdowiawszy, tytułem wdowiej oprawy 25 listopada 1574 otrzymała księstwo Berry. 5 grudnia opuściła dwór i osiadła w swoim apanażu, który 20 stycznia 1577 wymieniła na księstwo Bourbon (Burbonię) i Owernię. Po śmierci jedynej córki powróciła do Wiednia, gdzie z początkiem 1580 założyła klasztor klarysek pw. św. Marii Królowej Niebios, zwany Klasztorem Królowych (Königinnenkloster). Zmarła tam 22

stycznia 1592 i spoczęła przed głównym ołtarzem kościoła klasztornego. W 1782 klasztor uległ sekularyzacji, a szczątki Elżbiety przeniesiono do starszej nekropolii Habsburgów – krypty książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach wiedeńskiej katedry św. Stefana.

6 MARIA. Urodziła się 27 lipca 1555 w zamku Hofburg w Wiedniu, a zmarła 25 czerwca 1556 na zamku w Linzu. Spoczywa zapewne w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w obrębie katedry św. Stefana w Wiedniu.

7 MACIEJ II | s. 378

8 MARTWY SYN. Urodzony 20 października 1557 w wiedeńskim Hofburgu, spoczął zapewne w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w obrębie katedry św. Stefana w Wiedniu.

9 MAKSYMILIAN; w galerii władców austriackich figuruje jako MAKSYMILIAN III. Urodził się 12 października 1558 na zamku w Wiener Neustadt pod Wiedniem. 21 maja 1585 został wybrany koadiutorem wielkiego mistrza krzyżackiego Henryka von Bobenhausena i już za jego życia objął pełnię władzy w zakonie. W grudniu 1585 Bobenhausen ostatecznie zrezygnował z tytułu wielkiego mistrza, który przypadł Maksymilianowi (od 1525 oficjalnym tytułem zwierzchnika zakonu był „wielki i niemiecki mistrz”). 30 czerwca 1587 arcyksiążę wziął udział w wolnej elekcji po śmierci Stefana Batorego; 19 sierpnia 1587 stronnictwo narodowe wybrało królem Zygmunta Szwedzkiego, a w odpowiedzi 22 sierpnia zwolennicy Habsburgów (popierani przez papieża) ogłosili królem Maksymiliana. 27 września 1587 w Ołomuńcu zaprzysiągł on pakta konwenta, jednak jego wyprawa do Polski zakończyła się całkowitą klęską i 5 stycznia 1588 pod Byczyną został wzięty do niewoli przez Jana Zamoyskiego. Wolność odzyskał w lipcu 1589 w zamian za obietnicę zrzeczenia się wszelkich praw do polskiej korony, co jednak uczynił dopiero w 1598. W latach 1593–1595 sprawował w imieniu nieletniego arcyksięcia Ferdynanda III (późniejszego cesarza Ferdynanda II) regencję w Austrii Wewnętrznej. 8 lipca 1602 został mianowany gubernatorem, a 20 stycznia 1612 hrabią Tyrolu. Z uwagi na bez-

dziethność, w statucie rodzinnym z 1617 zarówno on jak i jego młodszy brat Albrecht zostali pominięci w kolejności cesarskiej sukcesji. Maksymilian zmarł 2 listopada 1618 w wiedeńskim Hofburgu i spoczął w mauzoleum (Maximilian-Mausoleum) w katedrze św. Jakuba w Innsbrucku.

- 10 ALBRECHT zwany POBOŻNYM, w galerii władców austriackich figuruje jako ALBRECHT VII. Urodził się 15 listopada 1559 na zamku w Wiener Neustadt koło Wiednia. 3 marca 1577 został kardynałem diakonem. W latach 1583–95 sprawował z ramienia króla hiszpańskiego Filipa II urząd wicekróla Portugalii. 7 listopada 1594 został koadiutorem arcybiskupa Toledo, po śmierci którego (12.11.1594) objął tron arcybiskupi wraz z godnością prymasa Hiszpanii. W 1596 Filip II powierzył mu urząd generalnego namiestnika Południowych Niderlandów. 6 marca lub 6 maja 1598 został wspólnie z przyszłą małżonką desygnowany suwerennym władcą Południowych Niderlandów. 31 lipca 1598 zrezygnował z pełnionych dotąd funkcji kościelnych. Zmarł 13 lipca 1621 na zamku w Brukseli i spoczął w krypcie przed głównym ołtarzem brukselskiej katedry św. Michała i Guduli. Podczas rewolucji francuskiej jego grobowiec został zniszczony.

Małżonka Albrechta VII Pobożnego:

Poślubiona 18 kwietnia 1599 w katedrze w Walencji:

IZABELA KLARA EUGENIA, córka Filipa II, króla Hiszpanii etc., potomka hiszpańskiej linii Habsburgów, oraz jego trzeciej żony Elżbiety, córki Henryka II, króla Francji. Urodziła się 12 sierpnia 1566 w alkazarze w Segowii. Po wygaśnięciu dynastii Walezjuszów (1589) była przez ojca wysuwana jako kandydatka do francuskiego tronu, lecz z racji na obowiązujące we Francji prawo salickie została wykluczona z sukcesji. 6 marca lub 6 maja 1598 została wspólnie z Albrechtem desygnowana suwerenną władczynią Południowych Niderlandów. Po bezpotomnej śmierci męża w 1621 zrzekła się tytułu i przyjęła welon klaryski, nadal jednak sprawowała rządy w południowych prowincjach jako namiestnik. Zmarła dnia 1 grudnia 1633 na zamku w Brukseli i spoczęła u boku męża.

Dzieci arcyksięcia Albrechta VII (A–C):

A FILIP (ur. 21.10.1605, zm. w dzieciństwie).

B ALBRECHT (ur. 27.01.1607, zm. w dzieciństwie).

C ANNA MAURYCJA (ur. 1608–09, zm. w dzieciństwie).

- 11 WACŁAW WŁADYSŁAW. Urodził się on 9 marca 1561 na zamku w Wiener Neustadt pod Wiedniem. Tak jak starszy brat Albrecht poświęcił się karierze kościelnej. W 1570 towarzyszył starszej siostrze na jej ślub królem Hiszpanii, gdzie pozostał. W 1577 objął urząd wielkiego przeora kawalerów maltańskich (joannitów) na Kastylię. Zmarł 22 września 1578 w alkazarze madryckim i spoczął w panteonie infantów w Eskuriale.
- 12 FRYDERYK. Urodzony 21 czerwca 1562 na zamku w Linzu lub w Wiener Neustadt, zmarł 16 lub 17 stycznia 1563 na zamku w Innsbrucku i spoczął w krypcie Zygmuntowskiej (Sigismundgruft) u cysterek w Stams pod Innsbruckiem.
- 13 MARIA. Urodzona 19 lutego, zmarła 26 marca 1564 w wiedeńskim lub linzowskim Hofburgu i spoczęła w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.
- 14 KAROL. Urodził się 26 września 1565 w wiedeńskim lub linzowskim Hofburgu, a zmarł 23 maja 1566 w Wiedniu i spoczął w krypcie Księżęcej w katedrze św. Stefana w Wiedniu.
- 15 MAŁGORZATA. Urodziła się 25 stycznia 1567 w zamku Hofburg w Wiedniu lub też na zamku w Linzu. W 1581 (inne opracowania podają 1582) wraz z matką przeniosła się do Hiszpanii, gdzie początkowo planowano jej mariaż z owdowiałym Filipem II. Jednak w 1583, idąc w ślady matki, arcyksiężniczka wstąpiła do klasztoru św. Klary (Santa Clara de las Descalzas Reales) w Madrycie. Zmarła tam 5 lipca 1633 i spoczęła u boku matki u klarysek madryckich.
- 16 ELEONORA. Urodzona 4 listopada 1568 w Hofburgu w Wiedniu, zmarła 12 marca 1580 w Pradze i spoczęła w katedrze św. Wita.

Nieślubna córka Maksymiliana:

- 1 HELENA SCHARFEG. Żona barona ANDRZEJA EBERHARDA VON RAUBER, pana Thalbergu i Reineck (zm. Petronel pod Wiedniem 1575).

Rudolf II

KRÓL CZESKI

1575–1611

KRÓL WĘGIERSKI

1572–1608

Ojciec: MAKSYMILIAN | s. 367

Matka: MARIA HISZPAŃSKA | s. 369

Rodzeństwo: BIOGR. MAKSYMILIANA

*

Urodził się 18 lipca 1552 w wiedeńskim Hofburgu. 25 września 1572 w Preszburgu (Bratysławie) został wybrany królem Węgier, a 25 października w tamtejszej katedrze św. Marcina miała miejsce jego sakra. 7 września 1575 w Pradze sejm czeski obwołał go królem Czech i dnia 22 września został ukoronowany w katedrze św. Wita. 27 października 1575 na sejmie Rzeszy w Ratyzbonie (Regensburgu) ojciec doprowadził do jego wyboru na króla rzymskiego (RUDOLF II); koronacja odbyła się 1 grudnia 1575 w ratyzbońskiej katedrze św. Piotra. Po śmierci ojca 20 października 1576 przejął tytuł cesarski, a także (jako RUDOLF V) Arcyksięstwo Austrii. 24 stycznia 1595 odziedziczył po arcyksięciu Ferdynandzie II Tyrolskim (ZOB. BIOGR. FERDYNANDA I) Tyrol oraz Austrię Przednią. W 1583 przeniósł swą siedzibę do Pragi. Z biegiem lat stracił zainteresowanie sprawami państwa, oddawał się głównie kolekcjonowaniu sztuki, astronomii, astrologii i alchemii. Dnia 25 kwietnia 1606, w myśl porozumienia zawartego na zjeździe arcyksiążąt austriackich w Wiedniu, władzę na Węgrzech powierzono jego młodszemu bratu, arcyksięciu Maciejowi. Na mocy traktatu z Lieben (25.06.1608) Rudolf zmuszony był oddać bratu koronę węgierską, Austrię i Morawy, natomiast 12 kwietnia 1611 został zdetronizowany w Czechach; dożyłotnio zachował jedynie tytuł cesarski. Zmarł z powodu puchliny wodnej 20 stycznia 1612 w zamku Belweder przy zamku praskim i spoczął w katedrze św. Wita w Pradze. Mimo iż kilkakrotnie zaręczany, ostatecznie pozostał w stanie bezżennym.

Bastardy Rudolfa II (1–6):

Przysługiwał im tytuł margrabiów Austrii

Z KATARZYŃĄ DA STRADA (właśc. ANNA MARIĄ STRADA VON ROSSBERG) (ur. 1579, zm. 1629), pozamałżeńską córką Oktawiusza Strada ze związku z Marią, wnuczką Jakuba Strada:

- 1 JULIUSZ CEZAR AUSTRIACKI (DON JULIUS DE AUSTRIA). Jego matka nie jest pewna, mogła nią być inna kochanka cesarza. Urodził się w 1585 lub 1586 w Pradze. Od dzieciństwa zdradzał objawy choroby umysłowej i został z rozkazu ojca odesłany do zamku Český Krumlov (niem. Böhmisch Krumau lub Krummau). W 1608 dokonał tam brutalnego mordu na swojej nałożnicy Marcecie Pichler. Zmarł na skutek powikłań wrzodu gardła, wedle innej wersji zamordowany przez własną służbę, 25 czerwca 1609 w Českým Krumlovie i spoczął w tamtejszym klasztorze franciszkańskim.
- 2 KAROL AUSTRIACKI (DON KARL DE AUSTRIA). Urodził się w 1603, a zmarł w 1628 w Wiedniu. Gwałtownego usposobienia, wedle niepotwierdzonych informacji został zabity podczas pijackiej burdy.

Z KATARZYŃĄ (DA) STRADA (zob. wyżej), EUFEMIA VON ROSENTHAL lub z ŁUCJĄ VON NEUHAUS:

- 3 SZARLOTTA AUSTRIACKA (DOÑA CAROLINA DE AUSTRIA). Urodziła w 1591. Jej mężem został poślubiony przypuszczalnie 10 lutego 1608 (wedle innych danych w 1607 lub 10 maja 1608) hrabia FRANCISZEK DE PERRENET-GRANVELLE, znany jako markiz FRANCISZEK TOMASZ D'OISELET, książę de Cantecroix (ur. krótko po 4.09.1589, zm. Besançon 5 lub 16.01.1629). Ze związku tego przyszedł na świat syn: Eugeniusz Leopold, hrabia de Perrenet-Granvelle, książę de Cantecroix (zm. 1637); w 1635 ożenił się on z Beatrycze de Cusance (ur. 1614, zm. 1663); ich dzieci, Franciszek i Beatrycze – jedyni znani zstępni cesarza Rudolfa II – zmarli w dzieciństwie w połowie XVII w. Szarlotta de Austria zmarła 12 stycznia 1662 w Mechelen (Malines).
- 4 MACIEJ AUSTRIACKI (DON MATTHIAS DE AUSTRIA). Urodził się w 1594. Początkowo przeznaczony do kariery kościelnej, w 1616 wstąpił do armii cesarskiej, gdzie osiągnął rangę pułkownika. Zmarł w listopadzie 1626 w Wiedniu i został pochowany u wiedeńskich franciszkanów (minorytów).

Z nieznanymi nałożnicami:

- 5 ANNA DOROTA AUSTRIACKA (DOÑA ELISABETH DE AUSTRIA). Urodziła się w 1580. Była mniszką w założonym przez ciotkę, francuską królową wdowę Elżbietę, klasztorze klarysek pw. św. Marii Królowej Niebios

(tzw. Klasztor Królowych, Königinnenkloster), gdzie przyjęła zakon-
ne imiona ELŻBIETA KONSTANCJA. Zmarła w 1624.

- 6 DOROTA AUSTRIACKA (DOÑA DOROTHEA DE AUSTRIA). Urodzona w 1611,
w 1628 została mniszką w Wiedniu (wedle innych danych w Madry-
cie). Zmarła w 1694.

Maciej II

KRÓL CZESKI
1611–1617

KRÓL WĘGIERSKI
1608–1618

Ojciec: MAKSYMILIAN | s. 367

Matka: MARIA HISZPAŃSKA | s. 369

Rodzeństwo: BIOGR. MAKSYMILIANA

*

Urodził się 24 lutego 1557 w wiedeńskim Hofburgu. 20 stycznia 1578 został mianowany generalnym namiestnikiem Niderlandów, utracił jednak stanowisko jesienią 1581 wraz z secesją północnych prowincji. Po śmierci Stefana Batorego zgłosił swoją kandydaturę do polskiego tronu, lecz podczas wolnej elekcji wyznaczonej na dzień 30 czerwca 1587 nie zyskał w Rzeczypospolitej większego poparcia. W 1593 otrzymał urząd namiestnika Austrii, którą odtąd zarządzał w zastępstwie przebywającego w Pradze cesarza Rudolfa II. W myśl porozumienia rodzinnego, zawartego w Wiedniu 25 kwietnia 1606, został uznany głową rodu Habsburgów, a cesarski brat przekazał mu rządy na Węgrzech. Na mocy traktatu z Lieben (25.06.1608) Maciej uzyskał od Rudolfa Austrię z Tyrolem, Morawy oraz zgodę na przyjęcie tytułu króla Węgier. 16 października 1608 w Preszburgu (Bratysławie) został wybrany królem węgierskim przyjmując imię MACIEJA II, a 19 listopada w katedrze św. Marcina odbyła się jego koronacja. 12 kwietnia 1611 w Pradze miał miejsce wybór, a 23 maja w katedrze św. Wita – koronacja Macieja na króla Czech. Po śmierci Rudolfa II 3 lub 13 czerwca 1612 na sejmie Rzeszy we Frankfurcie nad Menem został wybrany cesarzem rzymskim. Sakra cesarska miała miejsce 24 lub 26 czerwca 1612 we frankfurckiej katedrze św. Bartłomieja. 20 marca 1617 ustanowił swoim głównym sukcesorem arcyksięcia Ferdynanda III ze Styrii (późniejszego cesarza Ferdynanda II), z pominięciem własnych bezdzietnych braci. Wiosną 1617 przekazał Ferdynandowi Styryjskiemu władzę w Czechach,

a latem następnego roku także na Węgrzech, samemu zachowując jedynie Austrię i tytuł cesarski. Zmarł w następstwie ataku apopleksji 20 marca 1619 w wiedeńskim zamku Hofburg i został tymczasowo pochowany w klasztorze klarysek pw. św. Marii Królowej Niebios (Königinnenkloster). Serce cesarza umieszczono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy Hofburgu, a jego trzewia w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach katedry św. Stefana w Wiedniu. W 1633 prochy Macieja i jego małżonki przeniesiono uroczyście do kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku i złożono w krypcie Fundatorskiej (Gründergruft).

Małżonka Macieja II, poślubiona 4 grudnia 1611 w Wiedniu:

ANNA TYROLSKA

Była córką arcyksięcia Ferdynanda II Tyrolskiego ze starszej linii tyrolskiej (ZOB. BIOGR. FERDYNANDA I). Urodziła się 4 października 1585 na zamku w Innsbrucku. 24 lub 26 czerwca 1612 w katedrze św. Bartłomieja we Frankfurcie została koronowana na cesarżową, 25 marca 1613 w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysławie) miała miejsce jej koronacja na królową Węgier, zaś 10 stycznia 1616 w katedrze św. Wita w Pradze została ukoronowana na królową Czech. W 1617 ufundowała kościół kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku (Neumarkt). Zmarła bezdzietnie 14 grudnia 1618 w zamku Hofburg w Wiedniu i została pochowana tymczasowo w wiedeńskim klasztorze klarysek pw. św. Marii Królowej Niebios (Klasztor Królowych, Königinnenkloster). Serce cesarzowej złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy wiedeńskim Hofburgu, jej organy wewnętrzne umieszczono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze pw. św. Stefana. W 1633 szczątki Anny Tyrolskiej przeniesiono do podziemi kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, gdzie spoczęły obok sarkofagu Macieja w krypcie Fundatorskiej (Gründergruft).

Maciej II dochował się bastarda:

1 MACIEJ DE AUSTRIA. Nic o nim nie wiadomo.

Ferdynand II

KRÓL CZESKI
1617–1619, 1620–1637

KRÓL WĘGIERSKI
1618–1637

Ojciec: KAROL II STYRYJSKI | BIOGR. FERDYNANDA I, s. 358

Matka: MARIA BAWARSKA | s. 358

Rodzeństwo: BIOGR. FERDYNANDA I

*

Urodził się 9 lipca 1578 na zamku w Grazu. Po śmierci ojca 10 lipca 1590 odziedziczył Austrię Wewnętrzną, z uwagi na nieletniość pozostając początkowo pod kuratelą matki oraz wuja, księcia bawarskiego Wilhelma V. 4 grudnia 1596 został ogłoszony pełnoletnim i przejął osobiste rządy w ojcowiznie jako FERDYNAND III. 20 marca 1617 cesarz Maciej ustanowił go sukcesorem godności cesarskiej z pominięciem własnych bezdzietnych braci. 5 lub 6 czerwca 1617 Ferdynand uzyskał wybór na króla czeskiego, a 29 czerwca w katedrze św. Wita na zamku praskim miała miejsce jego koronacja. 16 maja 1618 wybrano go królem Węgier i ukoronowano 1 lipca tego roku w katedrze św. Marcina w Preszburgu (obecnie Bratysława) – w obu tych państwach panował jako FERDYNAND II. 19 sierpnia 1619 sejm czeski ogłosił detronizację Habsburga i powołał na swój tron elektora Palatynatu Fryderyka. Po śmierci Macieja 20 marca 1619 Ferdynand przejął rządy w Arcyksięstwie Austrii (Austria Górna i Dolna), Austrii Przedniej i Tyrolu. 26 sierpnia 1619 we Frankfurcie nad Menem został wybrany cesarzem rzymskim (FERDYNAND II), a 9 września 1619 we frankfurckiej katedrze św. Bartłomieja miała miejsce jego koronacja. Po pokonaniu Fryderyka z Palatynatu (8.11.1620 pod Białą Górą) odzyskał tron czeski. Na podstawie rodzinnych umów sukcesyjnych z 1623, 1625 i 1630 przekazał Austrię Przednią i Tyrol młodszemu bratu Leopoldowi. Zmarł na zapalenie płuc 15 lutego 1637 w wiedeńskim Hofburgu i został pochowany w mauzoleum cesarskim przy kościele św. Katarzyny w Grazu, jego serce złożono

krypcie Serc (Herzgruft) w obrębie kaplicy św. Jerzego (zwanej Loretańską) w kościele augustianów wiedeńskich przy Hofburgu, trzewia zaś umieszczono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.

Małżonki Ferdynanda II:

1. Poślubiona 23 kwietnia 1600 w kościele zamkowym w Grazu:

MARIA ANNA BAWARSKA

Jej ojcem był Wilhelm V Pobożny, książę Bawarii z dynastii Wittelsbachów, syn arcyksiężniczki Anny (ZOB. BIOGR. FERDYNANDA I), a matką jego żona Renata, córka Franciszka I, księcia Lotaryngii i Baru. Na świat przyszła 8 lub 18 grudnia 1574 w zamku monachijskim, zmarła zaś 8 marca 1616 na zamku w Grazu. Została pochowana w mauzoleum przy kościele św. Katarzyny w Grazu, tam również spoczęło jej serce.

2. Poślubiona 2 lutego 1622 w kościele zamkowym w Innsbrucku:

ANNA ELEONORA MANTUAŃSKA

Była córką Wincentego I, księcia Mantui i Montferratu z dynastii Gonzagów, syna arcyksiężniczki Eleonory (ZOB. BIOGR. FERDYNANDA I), i jego drugiej żony Eleonory, córki Franciszka I, wielkiego księcia Toskanii i księcia Sieny. Urodziła się 23 września 1598 w pałacu książęcym w Mantui. 26 lipca 1622 w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysławie) została ukoronowana na królową Węgier, a 21 listopada 1627 w katedrze św. Wita w Pradze miała miejsce jej koronacja na królową Czech. Zmarła 27 czerwca 1655 w Wiedniu i została pochowana w ufundowanym przez siebie wiedeńskim klasztorze karmelitanek, jej serce spoczęło u boku małżonka w mauzoleum cesarskim w Grazu; po sekularyzacji klasztoru karmelitanek w 1782 szczątki cesarzowej przeniesiono do krypty Książęcej (Herzogsgruft) w wiedeńskiej katedrze św. Stefana.

Potomstwo Ferdynanda II

Dzieci z pierwszego małżeństwa (1–7):

1 KRYSTYNA. Urodziła się 25 maja 1601 na zamku w Grazu, gdzie również zmarła 21 czerwca tego roku. Spoczęła w mauzoleum rodzinnym w bazylice opactwa benedyktynów w Seckau.

- 2 KAROL. Urodził się 25 maja 1603 na zamku w Grazu i umarł w tym samym dniu. Spoczął w mauzoleum w Seckau.
- 3 JAN KAROL. Urodził się 1 listopada 1605 na zamku w Grazu, gdzie zmarł 26 grudnia 1619. Spoczął w mauzoleum przy kościele św. Katarzyny w Grazu.
- 4 FERDYNAND III | s. 396
- 5 MARIA ANNA. Urodziła się 13 stycznia 1610 na zamku w Grazu. 15 lipca 1635 w kościele augustianów w Wiedniu poślubiła swojego rodzonego wuja MAKSYMILIANA I, KSIĘCIA BAWARII OD 1597, ELEKTORA PALATYNATU REŃSKIEGO W LATACH 1623–48 (po usunięciu Fryderyka z Palatynatu), w 1623 kreowanego ELEKTOREM BAWARSKIM (ur. Monachium 17.04.1573, zm. Ingolstadt 27.09.1651), syna księcia bawarskiego Wilhelma V Pobożnego i Renaty Lotaryńskiej. Jego pierwszą żoną była Elżbieta Renata, córka Karola III Wielkiego, księcia Lotaryngii i Baru (zm. 1635), z którą nie dochował się dzieci. Z Marią Anną miał dwóch synów; synem starszego, elektora bawarskiego Ferdynanda Marii, był elektor Maksymilian II Emanuel, który z kolei ożenił się z arcyksiężniczką Marią Antonią (ZOB. BIOGR. LEOPOLDA I). Po śmierci męża w 1651 Maria Anna sprawowała wraz ze swoim szwagrem Albrechtem regencję w imieniu starszego syna; dobiegła ona końca w 1654. Księżna zmarła 25 września 1665 na zamku w Monachium i została pochowana u boku małżonka w krypcie monachijskiego kościoła pw. św. Michała. Serce Marii Anny spoczęło natomiast w kaplicy Łask (Gnadenkapelle) w Altötting pod Monachium.
- 6 CECYLIA RENATA. Urodziła się 16 lipca 1611 na zamku w Grazu. 15 sierpnia 1637 w kościele augustianów Wiedniu miały miejsce jej zaślubiny *per procura*, a dnia 12 września tegoż roku w kolegiacie (obecnej archikatedrze) św. Jana w Warszawie – ślub osobisty z WŁADYSŁAWEM IV ZYGMUNTEM, KRÓLEM POLSKIM, WIELKIM KSIĘCIEM LITEWSKIM ORAZ TYTULARNYM KRÓLEM SZWEDZKIM OD 1632 (ur. Łobzów pod Krakowem 9.06.1595, zm. Merecz, Litwa 20.05.1648). Był on jej bratem ciotecznym, synem Zygmunta III i jego pierwszej żony, arcyksiężniczki austriackiej Anny z linii styryjskiej (ZOB. BIOGR. FERDYNANDA I); owo-

cem tego mariażu było dwoje dzieci. Cecylia Renata zmarła w połogu 24 marca 1644 na zamku w Wilnie. Spoczęła w podziemiach katedry śś. Stanisława i Wacława na Wawelu, a jej serce umieszczono w kościele jezuitów pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Warszawie. Władysław IV ożenił się z Ludwiką Marią Gonzagą, z którą jednak nie doczekał się dzieci.

- 7 LEOPOLD WILHELM. Na świat przyszedł 6 stycznia 1614 na zamku w Grazu. Przeznaczony od dzieciństwa do stanu duchownego, w 1623 został koadiutorem swojego stryja Leopolda V, biskupa Pasawy oraz Strasburga (zob. s. 361). Wspomniane biskupstwa objął jako administrator po złożeniu przez Leopolda sprawowanych godności kościelnych w końcu 1625. W 1626 otrzymał także od stryja opactwa Murbach, Luders i Hersfeld (to ostatnie dzierżył jedynie do 1631). Od 1628 był biskupem administratorem w Halberstadtzie i Bremie, a w 1637 uzyskał godność biskupa czeskiego Ołomuńca (niem. Olmütz). W następnym roku jego starszy brat Ferdynand III mianował go wodzem naczelnym (generalissimusem) wojsk cesarskich na czas ofensywy przeciw armii szwedzkiej. W sierpniu 1639 został koadiutorem przy wielkim mistrzu krzyżackim Janie Kasprze I von Stadion (zm. 1641), lecz stanowisko wielkiego i niemieckiego mistrza objął dopiero w maju 1642. W kwietniu 1647 król hiszpański Filip IV mianował go generalnym namiestnikiem Południowych Niderlandów – godność ową dzierżył do maja 1656. W tym samym roku, po śmierci kuzyna, Karola Ferdynanda Wazy, został jego następcą na wrocławskim tronie biskupim. Zmarł 20 listopada 1662 w Wiedniu i został pochowany w Nowej Krypcie (Neugruft) w u kapucynów tamże, serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplic św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów wiedeńskich, a wnętrzności w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

* * *

Fryderyk z Palatynatu

KRÓL CZESKI
1619–1620

Ojciec: FRYDERYK IV PRAWY

Urodził się dnia 5 marca 1574 w zamku Amberg jako czwarty syn i dziesiąte dziecko Ludwika VI, elektora Palatynatu Reńskiego, potomka linii na Simmern – odnogi palatyńskiej linii Wittelsbachów, i jego pierwszej żony Elżbiety, córki Filipa I Wspaniałomyślnego, landgraфа heskiego. Wraz ze śmiercią ojca (22.10.1583) odziedziczył tytuł elektora Palatynatu, jednak z uwagi na nieletniość pozostawał pod regencją stryja, Jana Kazimierza. Po jego śmierci (16.01.1592) rozgorzała w Palatynacie walka między Fryderykiem – odtąd panującym we własnym imieniu – a jego stryjczym dziadem Ryszardem, palatynem Simmern (zm. 1598), w której zwycięstwo przypadło ostatecznie młodszemu Wittelsbachowi. 13 (23 według nowego stylu) 1593 w Dillenburgu pojął za żonę Ludwikę Julianę Orańską (poniżej). 14 maja 1608 objął przewodnictwo nowopowstałej Unii Protestantkiej, której był także współtwórcą. Zmarł wskutek „ekstrawaganckiego stylu życia” 9 (19 wedle nowego stylu) września 1610 na zamku w Heidelbergu i spoczął u boku ojca w kościele św. Ducha (Heiliggeistkirche).

Matka: LUDWIKA JULIANA ORAŃSKA

Była córką Wilhelma I Milczącego, księcia Oranii (Orange) i stadhoudera Zjednoczonych Prowincji Niderlandów, potomka dynastii Orange-Nassau, i jego trzeciej żony Szarlotty, córki Ludwika II de Bourbon, księcia Montpensier, La Roche-sur-Youn i du Luc, pana Dombes oraz delfina Owernii. Urodziła się 31 marca 1576 w Delft. Po śmierci małżonka w 1610 wraz z Janem II, palatynem Zweibrücken, sprawowała regencję w Palatynacie do czasu osiągnięcia pełnoletności przez starszego syna, co nastąpiło w 1614. Klęska Fryderyka pod Białą Górą i zajęcie Palatynatu przez wojska Habsburgów w 1621 zmusiły rodzinę Króla Zimowego do

ucieczki; Ludwika Juliana wspólnie z dwojgiem wnucząt znalazła schronienie najpierw w Wirtembergii, a potem na dworze młodszej córki w Berlinie. W trakcie okupacji Brandenburgii przez wojska szwedzkie (1638) wraz z dworem elektorskim przeniosła się do Królewca (dziś Kaliningrad), gdzie zmarła 15 marca 1644. Została pochowana w katedrze królewieckiej.

Rodzeństwo (1–7):

- 1 LUDWIKA JULIANA (ur. 1594, zm. 1640). W 1612 została żoną JANA II MŁODSZEGO, PALATYNA ZWEIBRÜCKEN NA BISCHWEILER I BIRLENBACH, w latach 1610–14 regenta Palatynatu (ur. 1584, zm. 1635), z którym dochowała się licznych dzieci.
- 2 KATARZYNA ZOFIA (ur. 1595, zm. 1626).
- 3 ELŻBIETA SZARLOTTA (ur. 1597, zm. 1660). W 1616 wyszła za JERZEGO WILHELMA, ELEKTORA BRANDENBurskiego ORAZ KSIĘCIA PRUSKIEGO (ur. 1595, zm. 1640), któremu urodziła czworo dzieci.
- 4 ANNA ELEONORA (ur. 1598, zm. 1600).
- 5 LUDWIK WILHELM (ur. i zm. 1600).
- 6 MAURYCY CHRYSYAN (ur. 1601, zm. 1605).
- 7 LUDWIK FILIP (ur. 1602, zm. 1655). Po śmierci ojca w 1610 otrzymał zgodnie z jego testamentem księstwo Simmern i Kreuznach, Kirchberg, Stromberg, Böckelheim, Bolanden, Rockenhausen, Wolfstein i Lautern. W 1619 jego starszy brat Fryderyk, niedawno koronowany król Czech, mianował go biskupem wrocławskim, Ludwik Filip nie zdążył jednak nawet objąć swojego biskupstwa. Po zajęciu Palatynatu przez wojska cesarskie (1622) utracił swoje posiadłości i wraz z rodziną musiał uciekać z kraju. Powrócił wraz z wojskami szwedzkimi i od 1632 sprawował z ramienia rządu szwedzkiego urząd administratora Palatynatu oraz opiekuna bratanka, Karola I Ludwika. Po klęsce państw protestanckich pod Nördlingen (1634) ponownie zmuszony był opuścić Simmern. Odzyskał je dopiero w 1648 na mocy traktatu westfalskiego. Z poślubioną w 1631 MARIĄ ELEONORĄ BRANDENBURSKĄ (ur. 1607, zm. 1631), córką Joachima Fryderyka, elektora brandenburskiego i księcia pruskiego; linia jego zstępnych wygasła na jego najmłodszym synu Ludwiku Henryku Maurycym (zm. 1674).

*

Z uwagi na krótki czas panowania w Czechach zyskał tam przydomek KRÓLA ZIMOWEGO. Urodził się 26 sierpnia 1596 w zamku myśliwskim Deinschwang opodal Ambergu. W chwili śmierci

ojca był nieletni i rządy w jego imieniu sprawował szwagier, palatyn Zweibrücken Jan II (Młodszy). W 1614 przejął osobiste rządy w Palatynacie jako FRYDERYK V. Po dokonanej przez sejm czeski 20 marca 1619 detronizacji Ferdynanda II, 26 sierpnia tegoż roku w Pradze został obwołany królem Czech i po przybyciu do miasta (31.10) ukoronowany 4 listopada w katedrze św. Wita. Wobec szybko postępujących wojsk cesarskich 9 listopada 1620 opuścił Pragę i zbiegł do Wrocławia. W 1621 Wittelsbachowie zostali wyparci także ze Śląska i Fryderyk wraz z żoną zbiegł do Hagi, gdzie utworzył rząd na wygnaniu. Dekretem z 21 stycznia 1621 Ferdynand II ogłosił go zdrajcą i odebrał tytuł elektora oraz Palatynat, które 23 lutego 1623 przyznał własnemu kuzynowi, katolickiemu elektorowi Bawarii. Podejmowane w późniejszych latach z pomocą angielską oraz duńską próby odzyskania przez Fryderyka tronu Czech i Palatynatu Reńskiego nie przyniosły rezultatów. Zmarł 29 listopada 1632 w Moguncji po krótkiej chorobie, na skutek nieznannej bliżej „gorączki” (być może przyczyną śmierci była dżuma). Los ciała Fryderyka nie jest pewny, niemniej możliwe jest, że złożono je w Sedanie, najpewniej w mauzoleum księżym w kościele św. Karola.

Małżonka Fryderyka z Palatynatu:

Poślubiona 14 (24 wedle nowego stylu) lutego 1613 w królewskiej kaplicy pałacu Whitehall w Londynie:

ELŻBIETA ANGIELSKA

Była córką Jakuba I, króla Anglii, Szkocji (VI) i Irlandii, potomka dynastii Stuartów, oraz jego żony Anny, córki Fryderyka II, króla Danii i Norwegii. Urodziła się 19 sierpnia 1596 w pałacu Dunfermline. Jej koronacja na królową czeską miała miejsce 8 listopada 1619 w katedrze św. Wita. Po klęsce pod Białą Górą i utracie Palatynatu (1621) osiadła z mężem u krewnych jego matki w Niderlandach. W 1660 powróciła do Anglii, gdzie na tronie zasiadał jej bratanek Karol II. Zmarła 12 lub 13 (22 lub 23 wedle nowej datacji) lutego 1662 w pałacu Leicester House w Londynie i spoczęła w kaplicy Henryka VII w opactwie Westminsterskim.

Dzieci Fryderyka z Palatynatu i Elżbiety Angielskiej (1–13):

- 1 HENRYK FRYDERYK. Urodził się 1 (11 w nowym stylu) stycznia 1614 na zamku w Heidelbergu. Był kurprinzem (dziedzicem tytułu elektorskiego) Palatynatu Reńskiego. Po zajęciu ojczyzny przez armię cesarską wyjechał u boku matki do Niderlandów. Utonął w drodze do Amsterdamu 7 (17) stycznia 1629 w trakcie przeprawy przez jezioro Haarlemmermeer. Został pochowany w Hadze: w klasztorze św. Wincentego lub w kaplicy dworskiej tamtejszego pałacu.
- 2 KAROL I LUDWIK. Urodził się 22 grudnia 1617 (1 stycznia 1618 wedle nowego stylu) na zamku w Heidelbergu. W 1620 wraz z siostrą Elżbietą został wywieziony przez babkę z opanowanego przez Habsburgów Palatynatu; od 1624 przebywał obok matki w Niderlandach. Po przedwczesnej śmierci starszego brata w styczniu 1629 został dziedzicem tytułu elektorskiego (kurprinzem) Palatynatu Reńskiego, będącego wówczas z woli cesarza w posiadaniu bawarskiej linii dynastii Wittelsbachów. Po śmierci ojca 29 listopada 1632 przyjął tytuł elektora Palatynatu. Od połowy lat 30. XVII w. wraz z młodszymi braćmi Ruprechtem i Maurycem przebywał na dworze wuja, króla angielskiego Karola I. Tam zastała go wieść o traktacie westfalskim (24.09.1648), na mocy którego odzyskał część ojcowizny: Dolny Palatynat wraz z nowoutworzoną, ósmą godnością elektorską Rzeszy, nie mającą ciągłości z wcześniejszym elektoratem (Palatynat Górny oraz hrabstwo Cham pozostały z woli Habsburgów przy Bawarii). Anglię opuścił po straceniu wuja w styczniu 1649, a do Niemiec powrócił jesienią. Po bezpotomnej śmierci (3.01.1674) stryjecznego brata, Ludwika Henryka Maurycego, przyłączył do Palatynatu księstwo Simmern. Zmarł 28 sierpnia 1680 w Edingen koło Mannheim i został pochowany w kościele św. Ducha (Heiliggeistkirche) w Heidelbergu.

Dwu- lub trzykrotnie wstępował w związki małżeńskie: 12 lutego 1650 w Kassel pojął za żonę SZARLOTTĘ HESKĄ (ur. Kassel 20.11.1627, zm. Heidelberg 16.03.1686, pochowana w kościele św. Ducha tamże), córkę Wilhelma V, landgraфа heskiego na Kassel, oraz Amalii Elżbiety, córki Filipa Ludwika II, hra-

biego, z którą rozwiódł się 4 kwietnia (6 marca?) 1657 w Heidelbergu; 6 marca 1657 lub 6 stycznia 1658 w kaplicy zamkowej w Heidelbergu zawarł morganatyczne małżeństwo z MARIĄ LUDWIKĄ ZUZANNĄ VON DEGENFELD (ur. Strasburg 28.11.1627, zm. Friedrichsburg koło Mannheim 18.03.1677), córką Krzysztofa Marcina, barona von Degenfeld, generała armii szwedzkiej, później w służbie weneckiej. Możliwe, że kolejną morganatyczną żoną Karola I Ludwika została poślubiona dnia 11 grudnia 1679 w twierdzy Friedrichsburg pod Mannheim ELŻBIETA HOLLÄNDER VON BERNAU (ur. Schaffhausen 1659, zm. 8.03.1702; mieli syna, który zmarł bezpotomnie).

Z pierwszego małżeństwa dochował się trojga dzieci; na synu Ludwiku II (zm. 1685), ostatnim protestanckim elektorze Palatynatu Reńskiego wygasła ta linia Wittelsbachów. Owocem drugiego mariażu było czternaścioro dzieci (przysługiwał im tytuł Raugraf/Raugräfin zu Pfalz); linia ta wygasła w końcu XVII w. na bezdzietnych synach Karola I Ludwika.

- 3 ELŻBIETA. Urodziła się 26 grudnia 1618 (5 stycznia 1619 wedle nowej datacji) na zamku w Heidelbergu. W 1620 wraz ze starszym bratem została wywieziona przez babkę z ogarniętego wojną Palatynatu; od 1627 przebywała na dworze ojca w Hadze. W 1634 planowano jej ślub z królem polskim Władysławem IV, do którego jednak nie doszło z uwagi na różnicę wyznań. 1 maja 1661 została koadiutorką dalekiej kuzynki, opatki Herford Elżbiety II (urodzonej jako Elżbieta Ludwika von Pfalz-Zweibrücken). Urząd przeoryszy objęła po śmierci Elżbiety II w styczniu 1667 i 30 kwietnia tego roku została intronizowana pod imieniem ELŻBIETY III. Zmarła 11 lutego (wedle innych danych 8.02) 1680 w opactwie w Herford i tam również znalazła spoczynek.

- 4 RUPRECHT; znany jest pod angielską wersją imienia – RUPERT. Urodził się 17 (27 według nowego stylu) grudnia 1619 na zamku w Pradze i jako przewidywany następca czeskiego tronu otrzymał tytuł księcia Łużyc. Po zajęciu Pragi przez wojska cesarskie (1620) towarzyszył rodzicom na wygnaniu w Niderlandach. Od wczesnej młodości służył w armii holenderskiej, a od 1635 wraz z młodszym bratem Maurycym przebywał na

dworze angielskim. W 1637 wziął udział w kampanii finansowanej przez rząd angielski, mającej za cel osadzenie w Pałacyńcu jego starszego brata Karola I Ludwika – wyprawa ta zakończyła się jednak klęską i 17 października 1638 pod Vlotho Ruprecht dostał się do cesarskiej niewoli. Odzyskał wolność z końcem 1641, po czym powrócił do Anglii, gdzie wraz z księciem Maurycym brał czynny udział w angielskiej wojnie domowej, stając się niebawem jedną z pierwszoplanowych postaci partii rojalistycznej. Dnia 14 stycznia 1644 został przez króla Karola I kreowany 1. księciem Cumberland i 1. earlem Holderness i mianowany naczelnym dowódcą armii rojalistów, zwanych Kawalerami (od popularnego przydomka Ruprechta). Otrzymał dymisję po poddaniu konfederatom Bristolu w 1646, a w październiku tego roku został decyzją Parlamentu wydalony z bratem z Anglii. Przebywał odtąd na brytyjskim dworze na uchodźstwie w Saint-Germain-en-Laye, skąd przeniósł się na dwór paryski, gdzie uzyskał od Ludwika XIV stanowisko *mareschal de camp*. W 1648 powrócił pod rozkazy Karola I, który powierzył mu urząd admirała floty rojalistów, jednak po porażce zadanej mu przez admirała Blake’a schronił się w Indiach Zachodnich. Ostatecznie, po serii nieporozumień z innymi dowódcami rojalistycznymi, w 1655 książę wyjechał do Niemiec i osiadł na dworze starszego brata, elektora Karola I Ludwika. Po restauracji Stuartów w Wielkiej Brytanii (1660) powrócił do Anglii i wstąpił na służbę u króla Karola II, od którego otrzymał fotel w Radzie Królewskiej a także urząd konstabla (gubernatora) zamku Windsor (1668). W 1670 został mianowany lordem porucznikiem (namiestnikiem) Berkshire, w latach 1673–79 piastował stanowisko pierwszego lorda admiralicji, zaś w 1675 otrzymał urząd lorda porucznika Surrey. Już na emeryturze został pierwszym gubernatorem Kompanii Zatoki Hudsona (Hudson's Bay Company), która zajmowała się handlem futrami w Kanadzie oraz na terytorium, nazwanym na jego cześć Ziemią Ruperta. Zmarł 19 listopada 1682 w rezydencji w Spring Gardens w Londynie i spoczął obok matki w kaplicy Henryka VII w opactwie Westminsterskim.

Pozostał bezzenny, dochował się jednak dwojga dzieci poza-mażeńskich.

- 5 MAURYCY. Urodził się 6 (16 wedle nowego stylu) stycznia 1623 na zamku w Kostrzynie nad Odrą lub w pałacu Wassenaer Hof w Hadze. W 1635 wraz ze starszym bratem Ruprechtem (Rupertem) wyprawił się do Anglii, gdzie osiadł na dworze króla Karola I. Poświęcił się tam karierze wojskowej i służył pod komendą brata w szeregu kampanii angielskiej wojny domowej. W 1643 został mianowany dowódcą wiernych rojalistom wojsk w Kornwalii. Po uwięzieniu króla, w 1646 decyzją Parlamentu Maurycy i Ruprecht zostali skazani na banicję z Anglii. We Francji, śladem starszego brata Maurycy przyjął służbę w królewskiej armii francuskiej i walczył we Flandrii, a po pogodzeniu się Ruprechta z królem w 1648 został wice-admirałem floty rojalistów pod bezpośrednim dowództwem brata. Jego losy nie są pewne, wedle jednej z wersji utonął na pokładzie swojego okrętu flagowego HMS Defiance późną jesienią 1652 w rejonie Indii Zachodnich, inna wersja mówi o śmierci Maurycego w niewoli w Algierze. Nie był żonaty.
- 6 LUDWIKA HOLLANDYNA. Urodziła się 18 (28 wedle nowego stylu) kwietnia 1622 pałacu Wassenaer Hof w Hadze. 19 grudnia 1657 w Antwerpii przyjęła wyznanie katolickie i niebawem przeniosła się do Francji, dołączając do młodszego brata. 25 marca 1659 przywdziała welon zakonny w opactwie cysterskim w Maubuisson pod Paryżem, a 19 czerwca 1660 złożyła tam śluby, przyjmując imiona LUDWIKI MARII. W sierpniu 1664 została przełożoną Maubuisson. Zmarła 11 lutego 1709 w swoim klasztorze i tam również spoczęła. Klasztor ów, zamieniony podczas rewolucji w 1793 na szpital wojskowy, pozostaje obecnie w częściowej ruinie.
- 7 LUDWIK. Urodził się 21 (31 według nowego stylu) sierpnia 1623 lub 1624 w pałacu Wassenaer Hof w Hadze, gdzie zmarł 24 grudnia 1623 lub 1625. Spoczął w haskim klasztorze św. Wincentego lub też w tamtejszej kaplicy dworskiej.
- 8 EDWARD. Urodził się 5 lub 6 (16 wedle nowego stylu) października 1623 w pałacu Wassenaer Hof w Hadze. W młodości

przeniósł się na dwór paryski, gdzie w 1645 zmienił wyznanie na katolickie, przez co został wykluczony z sukcesji w Palatynacie. Z tego samego powodu córki księcia, wychowane w wierze katolickiej, zostały pominięte w kolejności sukcesji brytyjskiego tronu na rzecz jego młodszej siostry Zofii i jej potomków. Edward zmarł 13 (23 według nowej datacji) marca 1663 w Paryżu i został przypuszczalnie pochowany w paryskim kościele opactwa benedyktynów Val-de-Grâce.

Żoną Edwarda została poślubiona w obrządku katolickim 24 kwietnia 1645 w Paryżu:

ANNA DE NEVERS (GONZAGA), córka Karola I, księcia Mantui i Montferratu, księcia Nevers i Rethel z dynastii Gonzagów, oraz jego żony Katarzyny, córki Karola Lotaryńskiego, księcia Mayenne; jej bratanicą, córką Karola II, księcia Nevers i Rethel, była Maria Eleonora Gonzaga, przyszła cesarzowa i królowa czesko-węgierska, trzecia żona Ferdynanda III. Urodziła się w 1616 w Mantui lub w Paryżu, a zmarła 6 lipca 1684 w Paryżu i tam także spoczęła.

Owocem mariażu były trzy córki oraz martwo urodzony syn.

- 9 HENRYKA MARIA. Urodziła się 17 (27 wedle nowej datacji) lipca 1626 w pałacu Wassenaer Hof w Hadze. Jej mężem został poślubiony 4 kwietnia, 16 maja lub 26 czerwca 1651 w Sárospatak ZYGMUNT RÁKOCZY, HRABIA MUNKÁCS (obecnie Mukaczewo na Ukrainie) (ur. 14.07 (?) 1622 lub 1623, zm. Fogaras 4.02.1652), syn Jerzego I Rákoczego, księcia Siedmiogrodu, i jego drugiej żony Zuzanny Lórántffy z Serke; małżeństwo to pozostało bezdzietne. Henryka Maria zmarła 18 listopada lub 20 grudnia 1651 w Sárospatak i została pochowana w katedrze św. Michała w Gyulafehérvár (obecnie Alba Iulia w Rumunii).
- 10 JAN FILIP HENRYK. Na świat przyszedł 26 września (6 października wedle nowego stylu) 1627 w pałacu Wassenaer Hof w Hadze. Wychowywany był na dworze francuskim, lecz na życzenie najstarszego brata powrócił na dwór owdowiałej matki w Hadze. W 1646 zamordował jej faworyta, markiza de l'Epinau, co poskutkowało wydaleniem z Hagi i zerwaniem z Elżbietą wszelkich kontaktów. Poświęcił się karierze woj-

skowej; przez krótki czas brał udział w angielskiej wojnie domowej, w późniejszym czasie zaciągnął się do armii lotaryńskiej. Jako pułkownik wojsk lotaryńskich walczył podczas francuskiej wojny domowej (frondy) po stronie zbuntowanych książąt i poległ 15 grudnia 1650 pod Rethel. Odnaleziono po bitwie ciało Filipa, wedle różnych autorów albo przewieziono do Sedanu, będącego podówczas suwerennym lennem książąt Bouillon, i złożono w mauzoleum książęcym w kościele pw. św. Karola, albo też odtransportowano je do Palatynatu i pochowano w kościele św. Ducha w Heidelbergu. Nie ożenił się i nie pozostawił po sobie potomstwa.

- 11 SZARLOTTA. Urodziła się 9 (19 wedle nowego stylu) grudnia 1628 w pałacu Wassenaer Hof w Hadze, gdzie także zmarła 14 (24) stycznia 1631. Spoczęła w kaplicy dworskiej w Hadze.
- 12 ZOFIA zwana WIELKĄ ELEKTOROWĄ. Urodziła się 13 (23 wedle nowego stylu) października 1630 w pałacu Wassenaer Hof w Hadze, zaś 30 września lub 17 października 1658 w kaplicy zamkowej w Heidelbergu poślubiła ERNESTA AUGUSTA, KSIĘCIA BRUNSZWICKO-LÜNEBURSKIEGO NA HANOWERZE OD 1679, ELEKTORA HANOWERU OD 1692 (ur. Herzberg 20.11.1629, zm. zamek Herrenhausen 23.01.1698), syna Jerzgo, księcia brunszwicko-lüneburskiego na Calenbergu z dynastii Welfów, i jego żony Anny Eleonory, córki Ludwika V Wiernego, landgraфа heskiego na Darmstadcie. Zgodnie z wydaną 1 maja 1701 ustawą *Act of Settlement* Zofia i jej potomstwo stawali się sukcesorami brytyjskiego tronu; najstarszy spośród jej synów, Jerzy Ludwik, po ojcu elektor hanowerski, odziedziczył w 1724 koronę Wielkiej Brytanii i Irlandii jako Jerzy I. Zofia zmarła 8 lub 14 czerwca 1714 w zamku Herrenhausen w Hanowerze i spoczęła w kaplicy zamku Leine w tymże mieście. W późniejszym czasie jej prochy przeniesiono wraz ze szczątkami męża do kaplicy zamkowej w Herrenhausen.
- 13 GUSTAW ADOLF. Urodził się 14 stycznia 1632 w pałacu Wassenaer Hof w Hadze, a zmarł 9 stycznia 1641 zapewne w Hadze, gdzie spoczął w kaplicy dworskiej.

Ferdynand III

KRÓL CZESKI I WĘGIERSKI
1637–1657

Ojciec: FERDYNAND II | s. 381

Matka: MARIA ANNA BAWARSKA | s. 383

Rodzeństwo: BIOGR. FERDYNANDA II

*

Urodził się 13 lipca 1608 na zamku w Grazu i na chrzcie otrzymał imiona FERDYNAND ERNEST. Dnia 27 listopada 1625 w Sopron (niem. Ödenburg) sejm węgierski przyznał mu koronę Węgier i 8 grudnia w tamtejszym kościele klasztorным franciszkanów miała miejsce jego koronacja. 26 listopada 1627 w katedrze św. Wita w Pradze został ukoronowany na króla Czech (w obu państwach panował pod imieniem FERDYNANDA III). 22 grudnia 1636 na sejmie Rzeszy w Ratyzbonie (Regensburgu) wybrano go królem rzymskim (FERDYNAND III) i tego samego dnia został ukoronowany w tamtejszej katedrze św. Piotra. 15 lutego 1637 odziedziczył po ojcu tytuł cesarski oraz, jako FERDYNAND IV, rządy w Arcyksięstwie Austrii (Austria Górna i Dolna oraz Wewnętrzna). Zmarł 2 kwietnia 1657 w zamku Hofburg w Wiedniu i został pochowany w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku. Kościół ten stał się od tej pory aż po wiek XX nekropolią Domu Austriackiego. Serce cesarza złożono tradycyjnie w krypcie Serc (Herzgruft) w obrębie kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy Hofburgu, a jego wnętrzności w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.

Małżonki Ferdynanda III:

1. Poślubiona *per procura* 26 stycznia 1631 w Trieście i osobiście 20 lub 26 lutego 1631 w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu:

MARIA ANNA HISPANİSKA

Była ona córką Filipa III, króla Hiszpanii, i poślubionej mu arcyksiężniczki Marii Małgorzaty z linii styryjskiej (ZOB. BIOGR. FERDYNANDA I). Urodziła się 18 sierpnia 1608 w pałacu Eskurial pod Madrytem. 21 stycznia 1637 w katedrze ratyzbońskiej została koronowana na królową rzymską. 14 lutego 1638 w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysławie) miała miejsce jej sakra na królową węgierską. Umarła w trakcie przedwczesnego porodu 13 maja 1646 na zamku w Linzu, podczas szalejącej w tym mieście zarazy; przypuszczano, że przyczyną śmierci cesarzowej mogło być otrucie. Spoczęła w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach stanowiącego nową cesarską nekropolię kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku.

2. Poślubiona 2 lipca 1648 w Linzu:

MARIA LEOPOLDYNA TYROLSKA

Była najmłodszą córką arcyksięcia Leopolda V Tyrolskiego (ZOB. BIOGR. FERDYNANDA I). Urodziła się 6 kwietnia 1632 na zamku w Innsbrucku. Zmarła w trakcie porodu 7 sierpnia 1649 w zamku Hofburg w Wiedniu i spoczęła w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku. Z racji na przedwczesną śmierć nigdy nie została koronowana.

3. Poślubiona *per procura* 2 marca 1650 w bazylice św. Barbary w Mantui i osobiście 30 kwietnia 1651 w Wiener Neustadt:

ELEONORA MAGDALENA GONZAGA

Była córką Karola II, księcia Nevers i Rethel z bocznej linii dynastii Gonzagów, oraz jego żony i kuzynki Marii, córki Franciszka IV, księcia Mantui i Montferratu, potomka głównej, mantuańskiej linii Gonzagów. Urodziła się 18 listopada 1630 w pałacu Gonzagów w Mantui. 4 czerwca 1653 w katedrze św. Piotra w Ratyzbonie została koronowana na królową rzymską, 6 czerwca 1655

w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysławie) ukoronowano ją na królową Węgier, a 11 września 1656 w katedrze św. Wita przy zamku praskim – na królową Czech. Zmarła 6 grudnia 1686 w zamku Hofburg w Wiedniu i została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów w Wiedniu. Serce cesarzowej złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w obrębie kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu, a jej trzewia spoczęły w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.

Potomstwo Ferdynanda III:

Dzieci z pierwszego małżeństwa (1–6):

- 1 FERDYNAND IV | s. 402
- 2 MARIA ANNA (MARIANNA). Urodziła się 24 grudnia 1635 na zamku w Wiener Neustadt pod Wiedniem. 8 listopada 1649 w Navalcarnero nieopodal Madrytu poślubiła swego kuzyna i wuja, FILIPA IV, KRÓŁA HISZPANII OD 1621, KRÓŁA PORTUGALII I ALGARVE (JAKO FILIP III) W LATACH 1621–40 (ur. Valladolid 8.04. 1605, zm. Madryt 17.09.1665), syna króla Filipa III z hiszpańskiej linii Habsburgów, i poślubionej mu arcyksiężniczki Marii Małgorzaty z linii styryjskiej (ZOB. BIOGR. FERDYNANDA I); był on wcześniej żonaty ze zmarłą w 1644 Elżbietą (Izabelą), córką króla francuskiego Henryka IV, która dała mu kilkoro dzieci; z arcyksiężniczką Marianną dochował się licznych potomków, m.in. Małgorzaty Marii Teresy, pierwszej małżonki Leopolda I (ZOB. W JEGO BIOGR.). Od śmierci męża sprawowała w Hiszpanii regencję w imieniu syna, króla Karola II. W rezultacie przewrotu pałacowego w 1677 była zmuszona opuścić dwór, a rządy przejął bastard Filipa IV, Jan Józef de Austria; do władzy powróciła po jego śmierci w 1679 i sprawowała ją do śmierci. Zmarła na raka 16 maja 1696 w madryckim pałacu Rad (de los Concejos, de Uceda) i spoczęła w panteonie królów w Eskuriale.
- 3 FILIP AUGUST. Urodził się 15 lipca 1637 w wiedeńskim Hofburgu, gdzie zmarł 22 czerwca 1639. Został pochowany w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów.
- 4 MAKSYMILIAN TOMASZ. Urodził się 21 grudnia 1638 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie zmarł 29 czerwca następnego roku.

Został pochowany w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła wiedeńskich kapucynów.

5 LEOPOLD I | s. 404

6 MARIA. Urodzona 13 maja 1646 na zamku w Linzu, zmarła po paru godzinach życia i została pochowana w sarkofagu matki.

Syn z drugiego małżeństwa:

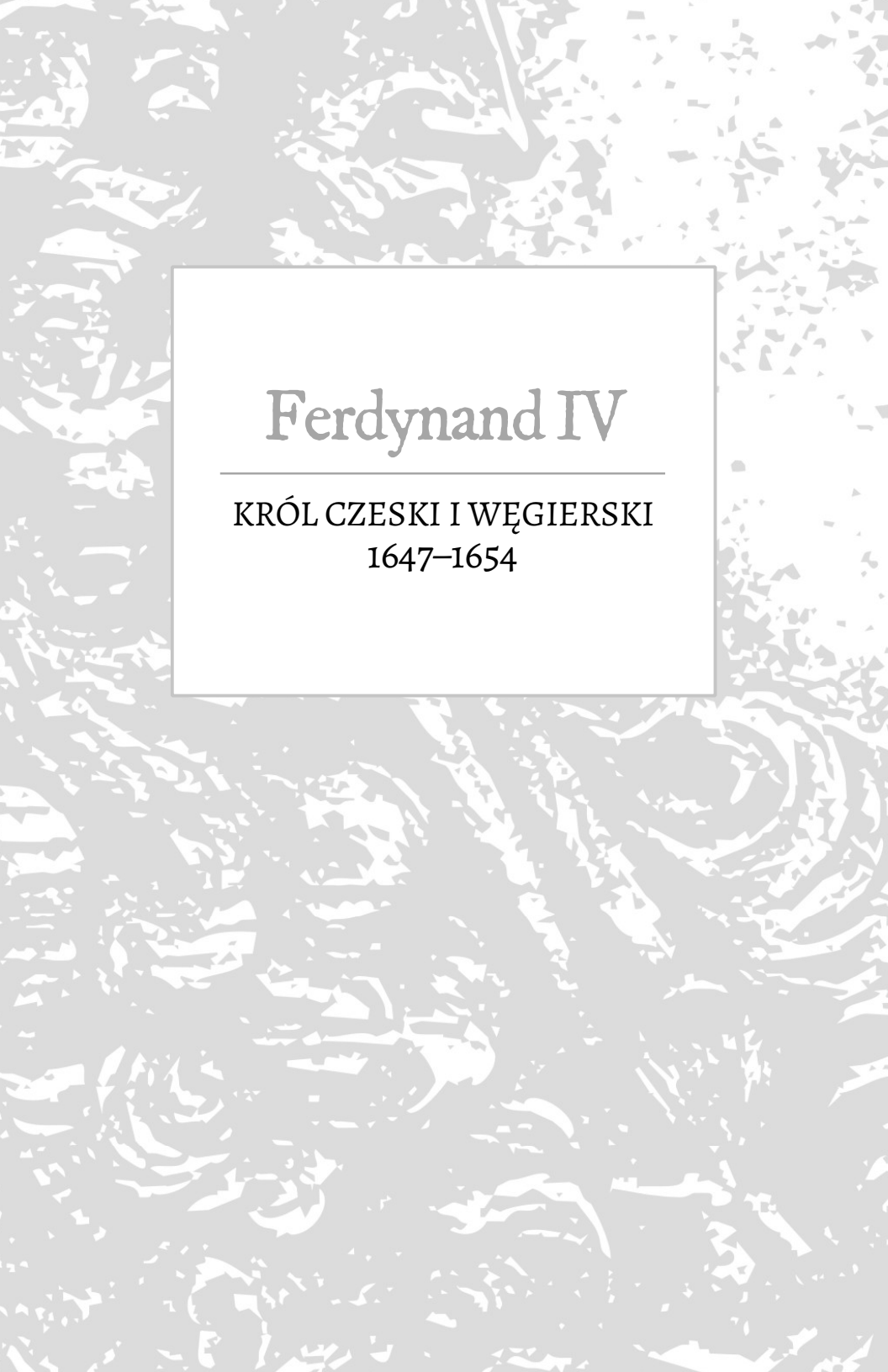
KAROL JÓZEF. Urodził się 7 sierpnia 1649 w zamku Hofburg w Wiedniu i został przeznaczony do kariery kościelnej. W 1662 otrzymał godność koadiutora stryja, biskupa pasawskiego Leopolda Wilhelma (zob. s. 385); został ponadto desygnowany na jego następcę na stanowisku wielkiego i niemieckiego mistrza zakonu krzyżackiego. W 1663 Karol Józef postąpił po stryju na urząd biskupa (administratora) Pasawy, Ołomuńca i Wrocławia, a także opata w Murbach i Luders. Ponieważ z uwagi na młody wiek nie mógł osobiście objąć urzędu wielkiego mistrza krzyżackiego, ustanowiono dyrektorium, zarządzające zakonem w jego imieniu. Od urodzenia słabego zdrowia, zmarł 27 stycznia 1664 na zamku w Linzu lub w wiedeńskim Hofburgu. Ciało złożono w Nowej Krypcie (Neue Gruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, a wnętrzności spoczęły w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

Dzieci z trzeciego małżeństwa (1–4):

- 1 TERESA MARIA JÓZEFA. Urodziła się 27 marca 1652 w wiedeńskim Hofburgu, gdzie zmarła 26 lipca 1653 (wedle innych danych w Ratyzbonie). Została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele wiedeńskich kapucynów.
- 2 ELEONORA MARIA JÓZEFA. Urodziła się 31 maja 1653 albo na zamku Hofburg w Wiedniu, albo na zamku w Ratyzbonie (Regensburgu). 27 lutego 1670 na Jasnej Górze jej mężem został książę MICHAŁ TOMASZ KORYBUT WIŚNIOWIECKI, KRÓL POLSKI I WIELKI KSIĄŻĘ LITEWSKI OD 1669 (ur. Wiśniowiec 31.05.1640, zm. Lwów 10.11.1673), syn księcia Jeremiego Michała Wiśniowieckiego, wojewody ruskiego, oraz poślubionej mu Gryzeldy Konstancji, córki Tomasza Zamoyskiego, II ordynata zamojskiego, kanclerza wielkiego koronnego; mariaż pozostał bezdzietny. Po śmierci króla Eleonora powróciła do Wiednia, a 6

lutego 1678 w podwiedeńskim Wiener Neustadt wyszła za KAROLA LEOPOLDA MIKOŁAJA SYKSTUSA, pod imieniem KAROLA V księcia Lotaryngii i Baru od 1675 (z racji na okupację władztwa przez Francuzów tytularnego) (ur. Wiedeń 14.04.1654, zm. Wels 18.04. 1690), syna Mikołaja Franciszka, księcia Rethel, potomka dynastii Vaudémont, oraz jego żony i kuzynki Klaudii, córki Henryka, księcia Lotaryngii i Baru. Mieli liczne dzieci; najstarszy syn, Leopold I, książę Lotaryngii i Baru, to przyszły teść królowej czesko-węgierskiej Marii Teresy (ZOB. W JEJ BIOGR.). Eleonora Maria Józefa zmarła 17 grudnia 1697 w wiedeńskim Hofburgu i spoczęła w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na Nowym Rynku.

- 3 MARIA ANNA JÓZEFA. Urodziła się 30 grudnia 1654 albo w wiedeńskim Hofburgu albo na zamku w Ratyzbonie (Regensburgu). Jej mężem został 25 października 1678 w Wiener Neustadt pod Wiedniem lub w Düsseldorfie JAN WILHELM JÓZEF, ELEKTOR PALATYNATU REŃSKIEGO, KSIĄŻĘ NEUBURGA, JULIAKU I BERGU OD 1690 (ur. Düsseldorf 19.04.1658, zm. tamże 8.06.1716), syn Filipa Wilhelma, elektora Palatynatu Reńskiego, księcia Neuburga, Juliaku i Bergu, potomka neuburskiej linii dynastii Wittelsbachów, oraz jego drugiej żony Elżbiety Amalii Magdaleny, córki Jerzego II Uczonego, landgraфа heskiego na Darmstadcie; jego rodzona siostra, Eleonora Magdalena została trzecią żoną Leopolda I (ZOB. W JEGO BIOGR.). Dwoje dzieci Marii Anny Józefy umarło wnet po narodzinach. Ona sama zmarła na gruźlicę 14 kwietnia 1689 w zamku Hofburg w Wiedniu i została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku. Owdowiała Jan Wilhelm ożenił się powtórnie z Marią Anną, córką Kosmy III, wielkiego księcia Toskanii i księcia Sieny, lecz małżeństwo to pozostało bezdzietne.
- 4 FERDYNAND JÓZEF ALOJZY. Urodził się 11 lutego 1657 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie zmarł 16 czerwca następnego roku. Został pochowany w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucyńskiego na wiedeńskim Nowym Rynku, a jego wnętrzności umieszczono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

Ferdynand IV

KRÓL CZESKI I WĘGIEŃSKI
1647–1654

Ojciec: FERDYNAND III | s. 396

Matka: MARIA ANNA HISZPAŃSKA | s. 398

Rodzeństwo: BIOGR. FERDYNANDA III

*

Urodził się 8 listopada 1633 w zamku Hofburg w Wiedniu i na chrzcie otrzymał imiona FERDYNAND FRANCISZEK; w numeracji władców austriackich figuruje jako FERDYNAND V. Przewidywany na następcę ojca, 5 sierpnia 1646 w katedrze św. Wita w Pradze został koronowany na króla Czech, a 16 czerwca 1647 w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysławie) miała miejsce jego koronacja na króla Węgier (w obu państwach panował jako FERDYNAND IV). 31 maja 1653 w Augsburgu książęta elektorzy wybrali go królem rzymskim i 18 czerwca tego roku w katedrze św. Piotra w Ratyzbonie (Regensburgu) został koronowany, także pod imieniem FERDYNANDA IV. Po śmierci w 1653 księżnej Elżbiety Lukrecji uzyskał od ojca w lenno Księstwo Cieszyńskie. Latem 1654 zachorował na ospę i zmarł 9 lipca 1654 w wiedeńskim Hofburgu. Spoczął w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu; zgodnie z tradycją jego serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (zwanej Loretańską) w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu, a trzewia umieszczono w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu. Po jego śmierci cesarz dołączył Cieszyn do śląskich posiadłości Habsburgów.

Leopold I

KRÓL CZESKI I WĘGIERSKI
1657–1705

Ojciec: FERDYNAND III | s. 396

Matka: MARIA ANNA HISZPAŃSKA | s. 398

Rodzeństwo: BIOGR. FERDYNANDA III

*

Urodził się 9 czerwca 1640 w zamku Hofburg w Wiedniu i na chrzcie otrzymał imiona LEOPOLD IGNACY JÓZEF. Jako młodszy syn był początkowo przeznaczony do kariery kościelnej, jednak po nieoczekiwanej śmierci starszego brata w 1654 został następcą ojca, który doprowadził do jego koronacji na króla Węgier (27 czerwca 1655 w katedrze św. Marcina w Preszburgu) i Czech (14 września 1656 w katedrze św. Wita w Pradze); w obu państwach, jak i później w Rzeszy, panował jako LEOPOLD I. Po śmierci cesarza 2 kwietnia 1657 został pod imieniem LEOPOLDA VI panującym arcyksięciem Austrii (Austria Górna i Dolna oraz Wewnętrzna). 18 lipca 1658 we Frankfurcie nad Menem miała miejsce jego elekcja na tron cesarski, zaś 31 lipca lub 1 sierpnia 1658 we frankfurckiej katedrze św. Bartłomieja odbyła się sakra, której dokonał arcybiskup koloński Maksymilian Henryk Bawarski. Bezpotomna śmierć arcyksięcia Zygmunta Franciszka Tyrolskiego w dniu 25 czerwca 1665 (ZOB. BIOGR. FERDYNANDA I) uczyniła Leopolda hrabią Tyrolu i władcą Austrii Przedniej, dzięki czemu zjednoczył on w swoim ręku całość austriackich ziem dziedzicznych. Na mocy pokoju karłowickiego 26 stycznia 1699 uzyskał od Turcji centralną część Węgier z Budą oraz tradycyjnym miejscem królewskich koronacji, Székesfehérvár (Białogród Królewski), a także Siedmiogród. Zmarł w następstwie puchliny dnia 5 maja 1705 w zamku Hofburg w Wiedniu. Ciało cesarza spoczęło w krypcie Karolińskiej (Karlsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu, jego serce umieszczono w krypcie

Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy Hofburgu, a trzewia w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana

Małżonki Leopolda I:

1. Poślubiona *per procura* 25 kwietnia 1666 w Madrycie i osobiście 12 grudnia 1666 w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu:

MAŁGORZATA MARIA TERESA HISZPAŃSKA

Była jego kuzynką i siostrzenicą, córką króla hiszpańskiego Filipa IV oraz jego drugiej żony, arcyksiężniczki Marii Anny (ZOB. BIOGR. FERDYNANDA III). Urodziła się 12 lipca 1651 w królewskim alkazarze w Madrycie. Nigdy nie została koronowana na królową czeską ani węgierską. Zmarła „po ośmiu dniach gorączki”, wskutek zatrucia ciążowego, 12 marca 1673 w zamku Hofburg w Wiedniu. Ciało cesarzowej pochowano w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) u kapucynów w Wiedniu, serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy zamku Hofburg, a trzewia w krypcie księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.

2. Poślubiona 15 października 1673 w katedrze w Grazu:

KLAUDIA FELICYTA TYROLSKA

Była córką arcyksięcia Ferdynanda Karola z linii tyrolskiej (ZOB. BIOGR. FERDYNANDA I); na świat przyszła 30 maja 1653 na zamku w Innsbrucku. Nigdy nie była koronowana, zmarła 8 kwietnia 1676 wiedeńskim Hofburgu i na osobiste życzenie została pochowana u boku matki w kościele dominikanów w Wiedniu. Serce jej spoczęło w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) u wiedeńskich kapucynów, a trzewia umieszczono w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.

3. Poślubiona 14 grudnia 1676 w kaplicy pałacu biskupiego w Pasawie:

ELEONORA MAGDALENA PALATYŃSKA

Była córką Filipa Wilhelma, elektora Palatynatu Reńskiego, księcia Neuburga, Juliaku i Bergu z dynastii Wittelsbachów, i jego drugiej żony Elżbiety Amalii Magdaleny, córki Jerzego II Ucz-

nego, landgraфа heskiego na Darmstadcie; jej brat Jan Wilhelm ożenił się z arcyksiężniczką Marią Anną Józefą (ZOB. BIOGR. FERDYNANDA III). Urodziła się 6 stycznia 1655 na zamku w Düsseldorfie i na chrzcie otrzymała imiona ELEONORA MAGDALENA TERESA. 9 listopada 1681 w Sopron (Ödenburg) koronowaną ją na królową Węgier, a 19 stycznia 1690 w katedrze w Augsburgu na cesarzową, nie została natomiast ukoronowana na królową czeską. Zmarła 19 stycznia 1720 w wiedeńskim Hofburgu i została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) u wiedeńskich kapucynów, serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów w Wiedniu.

Potomstwo Leopolda I:

Dzieci z pierwszego małżeństwa (1–5):

- 1 FERDYNAND WACŁAW JÓZEF MICHAŁ ELEAZAR. Urodził się 28 września 1667 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie zmarł 13 stycznia 1668. Spoczął w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, a jego serce i wnętrzności złożono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.
- 2 MARIA ANTONIA JÓZEFA BENEDYKTA ROZALIA PETRONELA. Urodziła się 18 stycznia 1669 w wiedeńskim Hofburgu. Jej mężem był poślubiony 15 lipca 1685 w kościele augustianów przy zamku Hofburg MAKSYMILIAN II EMANUEL LUDWIK MARIA JÓZEF KAJETAN ANTONI MIKOŁAJ FRANCISZEK IGNACY FELIKS, ELEKTOR BAWARII (SZCZEGÓŁY ZOB. W BIOGR. KAROLA III BAWARSKIEGO). Zmarła w połogu w wigilię Bożego Narodzenia 1692 w wiedeńskim Hofburgu i spoczęła w Wiedniu: ciało w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na Nowym Rynku, serce w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy Hofburgu, a wnętrzności w krypcie książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana. Owdowiały Maksymilian II Emanuel ożenił się następnie z królową polską Teresą Kunegundą Sobieską, córką Jana III i miał z nią liczne potomstwo, w tym przyszłego króla czeskiego Karola III Bawarskiego (cesarza Karola VII).

- 3 JAN LEOPOLD. Urodził się i zmarł 20 lutego 1670 w zamku Hofburg w Wiedniu. Spoczął w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu, a jego trzewia umieszczono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.
- 4 MARIA ANNA JÓZEFA ANTONIA APOLONIA SCHOLASTYKA. Urodziła się 9 lutego, a zmarła 23 lutego 1672 w zamku Hofburg. Ciało umieszczono w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, podczas gdy trzewia złożono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.
- 5 MARTWY SYN. Został wydobyty z łona matki już po jej śmierci 12 marca 1673.

Córki z drugiego małżeństwa (1–2):

- 1 MARIA ANNA JÓZEFA TERESA ANTONIA DOMINIKA KSAWERA DOROTA. Urodziła się 10 lub 11 września 1674 w wiedeńskim Hofburgu, gdzie umarła już 21 grudnia tego samego roku. Jej ciało złożono w sarkofagu matki w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) u wiedeńskich kapucynów, a wnętrzności w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach katedry św. Stefana w Wiedniu.
- 2 MARIA JÓZEFA KLEMENTYNA ANNA GABRIELA ANTONIA FRANCISZKA DOMINIKA TERESA EWA PLACYDIA. Urodziła się 11 października 1675 w Hofburgu, gdzie zmarła 11 lipca 1676. Została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach wiedeńskiego kościoła kapucynów, natomiast jej wnętrzności spoczęły w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

Dzieci z trzeciego małżeństwa (1–10):

- 1 JÓZEF I | s. 411
- 2 MARIA KRYSTYNA JÓZEFA. Urodziła się i zmarła 18 czerwca 1679 w wiedeńskim Hofburgu. Spoczęła w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w wiedeńskim kościele kapucynów.
- 3 MARIA ELŻBIETA ŁUCJA TERESA JÓZEFA. Urodziła się ona 13 grudnia 1680 na zamku w Linzu. Od 1725 była z ramienia brata Karola generalnym namiestnikiem Niderlandów Austriac-

kich (Południowych). Zmarła niezamężnie 26 sierpnia 1741 w Mariemont koło Charleroi. Została pochowana w katedrze św. Michała i Guduli w Brukseli, natomiast jej serce i trzewia przewieziono do Wiednia i złożono odpowiednio w krypcie Serc (Herzgruft) w obrębie należącej do kościoła augustianów kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) i w krypcie książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana. W 1749 szczątki arcyksiężniczki przeniesiono do krypty Karolińskiej (Karlsgruft) w podziemiach wiedeńskiego kościoła kapucynów.

- 4 LEOPOLD JÓZEF FILIP WILHELM ANTONI FRANCISZEK ERAZM. Na świat przyszedł 2 czerwca 1682 w zamku Laxenburg pod Wiedniem, a zmarł 3 sierpnia 1684 w Enns (lub w Hofburgu). Został pochowany w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów w Wiedniu.
- 5 MARIA ANNA JÓZEFA ANTONIA REGINA. Urodziła się 7 września 1683 na zamku w Linzu. 9 lipca 1708 w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu miały miejsce jej zaślubiny *per procura*, a 27 października 1708 w Lizbonie poślubiła osobieście JANA V FRANCISZKA ANTONIEGO JÓZEFA BENEDYKTA BERNARDA WIELKODUSZNEGO, KRÓLA PORTUGALII I ALGARVE OD 1706 (ur. Lizbona 22.10.1689, zm. tamże 31.07.1750), syna Piotra II, króla Portugalii i Algarve z dynastii Bragança, i jego żony Marii Zofii Elżbiety, córki Filipa Wilhelma, elektora Palatynatu Reńskiego, księcia Neuburga, Juliaku i Bergu; mieli sześcioro dzieci. Po sparaliżowaniu męża wskutek apopleksji (1742) Maria Anna Józefa przejęła jako regentka rządu w Portugalii; regencję złożyła po śmierci Jana V w 1750. Zmarła 14 sierpnia 1754 w pałacu Belém w Lizbonie i spoczęła w podziemiach kościoła tereżjanek w Lizbonie; jej serce przewieziono do Wiednia i złożono w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) u wiedeńskich kapucynów.
- 6 MARIA TERESA JÓZEFA ANTONIA KSAWERA. Urodziła się 22 sierpnia 1684 w zamku Hofburg w Wiedniu, zmarła zaś 28 września 1696 w pałacu Ebersdorf pod Wiedniem. Została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, serce umieszczono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy

św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy zamku Hofburg, a wnętrzności w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.

- 7 KAROL II|III | s. 415
- 8 MARIA JÓZEFA KOLETTA ANTONIA. Urodziła się 6 marca 1687 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie również zmarła na ospę 14 kwietnia 1703. Została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, serce arcyksiężniczki umieszczono w krypcie Serc (Herzogruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy Hofburgu, a jej wnętrzności w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.
- 9 MARIA MAGDALENA JÓZEFA ANTONIA GABRIELA. Urodziła się 26 marca 1689 w zamku Hofburg w Wiedniu. Planowano jej zaręczyny z INFANTEM PORTUGALSKIM FRANCISZKIEM, KSIĘCIEM BEJI (ur. 1691) oraz z owdowiałym KRÓLEM HISZPAŃSKIM FILIPEM V (ur. 1683), ostatecznie jednak pozostała niezamężna. Zmarła w wiedeńskim Hofburgu 1 maja 1743. Została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów w Wiedniu, serce złożono w krypcie Serc (Herzogruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustiańskiego przy zamku Hofburg, a wnętrzności w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.
- 10 MARIA MAŁGORZATA MAGDALENA GABRIELA JÓZEFA ANTONIA. Urodziła się ona 22 lipca 1690 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie zmarła 22 kwietnia 1691. Spoczęła w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, podczas gdy jej serce i wnętrzności złożono w krypcie książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana (Szczepana) w Wiedniu.

Józef I

KRÓL CZESKI I WĘGIERSKI
1705–1711

Ojciec: LEOPOLD I | s. 404

Matka: ELEONORA MAGDALENA PALATYŃSKA | s. 406

Rodzeństwo: BIOGR. LEOPOLDA I

*

Urodził się 26 lipca 1678 w zamku Hofburg w Wiedniu i otrzymał imiona JÓZEF JAKUB IGNACY JAN ANTONI EUSTACHY. W 1687 sejm węgierski w Preszburgu (obecna Bratysława) uznał dziedziczne prawa Habsburgów do korony św. Stefana i jeszcze w tym samym roku Józef został ogłoszony królem i ukoronowany 9 grudnia 1687 w katedrze św. Marcina w Preszburgu. 24 stycznia 1690 na sejmie Rzeszy w Augsburgu został wybrany królem rzymskim i koronowany 26 stycznia w augsburskim kościele św. Ulryka przez arcybiskupa Moguncji Anzelma Franciszka von Ingelheim. Po śmierci ojca 5 maja 1705 został cesarzem rzymskim, arcyksięciem austriackim oraz królem czeskim. Nigdy nie dokonał koronacji na króla Czech. Na zebranych w dniach 31 maja–22 czerwca 1707 sejmie w Ónod węgierscy powstańcy pod przywództwem Franciszka II Rákoczego ogłosili detronizację Józefa i niepodległość Węgier; dzięki odniesionemu 3 sierpnia 1708 zwycięstwu pod Trenczynem cesarz zdołał jednak odzyskać władzę. Zmarł na ospę 17 kwietnia 1711 w zamku Hofburg w Wiedniu. Został pochowany w krypcie Karolińskiej (Karlsgruft) w kościele kapucynów w Wiedniu. Serce cesarza spoczęło tradycyjnie w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy Hofburgu, a jego wnętrzności złożono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach wiedeńskiej katedry św. Stefana.

Małżonka Józefa I:

Poślubiona 24 lutego 1699 w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu:

AMALIA WILHELMINA BRUNSZWICKA

Była córką Jana Fryderyka, księcia brunszwicko-lüneburskiego na Hanowerze, potomka dynastii Welfów, oraz jego żony Benedykty Henryki Filipiny, córki Edwarda, palatyna reńskiego. Urodziła się 21 kwietnia 1673 na zamku w Lüneburgu. Nie była koronowana. Zmarła 10 kwietnia 1742 w zamku Hofburg w Wiedniu i na własne życzenie spoczęła w klasztorze salezjanek wiedeńskich. Serce cesarzowej złożono natomiast obok sarkofagu jej małżonka w krypcie Karolińskiej (Karlsgruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku.

Potomstwo Józefa I (1–3):

- 1 MARIA JÓZEFA BENEDYKTA ANTONIA TERESA KSAWERA FILIPINA. Urodziła się 8 grudnia 1699 w zamku Hofburg w Wiedniu. Jej mężem został poślubiony 20 sierpnia 1719 w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu FRYDERYK AUGUST, KURPRINC SASKI, OD 1733 ELEKTOR SAKSONII JAKO FRYDERYK AUGUST II, KRÓL POLSKI I WIELKI KSIĄŻĘ LITEWSKI (AUGUST III) OD 1733 (ur. Dreżno 17.10.1696, zm. tamże 5.10.1763), syn Fryderyka Augusta I Mocnego, elektora saskiego oraz pod imieniem Augusta II króla polskiego i wielkiego księcia litewskiego, potomka albertyńskiej linii dynastii Wettynów, oraz jego żony Krystyny Eberhardyny, córki Chrystiana Ernesta, margrabiego brandenburskiego na Bayreuth. Dochowali się piętnaściora dzieci; syn i sukcesor ojca na tronie saskim, Fryderyk Chrystian, pojął za żonę jedną z córek Karola III Bawarskiego, Marię Antonię; córka Maria Anna Saska poślubiła jedyne go syna tegoż Karola III, Maksymiliana III Józefa Bawarskiego; natomiast syn Albert Saski, książę cieszyński, ożenił się z córką Marii Teresy, arcyksiężniczką Marią Krystyną. Sakra Marii Józefy – ostatnia koronacja polskiej królowej – odbyła się wspólnie z koronacją Augusta III 17 stycznia 1734 w katedrze wawelskiej w Krakowie. Zmarła 17 listopada 1757 na zamku w Dreźnie i spoczęła w nekropolii albertyńskiej (elektorskiej, później królewskiej)

linii Wettynów – krypcie Fundatorskiej (Stiftergruft) w obrębie katolickiego kościoła dworskiego (Hofkirche) pw. św. Trójcy tamże.

- 2 LEOPOLD JÓZEF. Urodził się 29 października 1700 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie umarł wskutek wodogłowa 4 sierpnia 1701. Spoczął w krypcie Karolińskiej (Karlsgruft) w kościele kapucynów w Wiedniu, a jego serce i trzewia złożono w krypcie książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.
- 3 MARIA AMALIA JÓZEFA ANNA, MAŁŻONKA KAROLA III BAWARSKIEGO (SZCZEGÓŁY ZOB. W JEGO BIOGR.).

Karol II | III

KRÓL CZESKI I WĘGIERSKI
1711–1740

Ojciec: LEOPOLD I | s. 404

Matka: ELEONORA MAGDALENA PALATYŃSKA | s. 406

Rodzeństwo: BIOGR. LEOPOLDA I

*

Urodził się 1 października 1685 w zamku Hofburg w Wiedniu i na chrzcie otrzymał imiona KAROL FRANCISZEK JÓZEF WACŁAW BALTAZAR JAN ANTONI IGNACY. 12 września 1703 w Wiedniu został proklamowany królem Hiszpanii, przyjmując imię KAROLA III. W 1705 zdołał zająć Barcelonę, a rok później Madryt, gdzie 2 lipca 1706 został ponownie proklamowany królem, niebawem jednak został wyparty z powrotem do Barcelony. Po śmierci brata w 1711 został arcyksięciem Austrii jako KAROL III, królem Czech (KAROL II) i Węgier (KAROL III), po czym wyjechał do Niemiec na elekcję cesarską. 12 października 1711 we Frankfurcie nad Menem został wybrany cesarzem rzymskim (KAROL VI), a 22 grudnia 1711 w katedrze św. Bartłomieja odbyła się jego sakra. 22 maja 1712 w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysławie) został koronowany na króla Węgier. 13 września 1713 w Wiedniu wydał tzw. sankcję pragmatyczną, określającą jego posiadłości niepodzielną i nierozdzieloną całością, w razie braku męskiego potomka cesarza dziedziczoną przez jego córki, a w dalszej kolejności bratanice (co było niezgodne z rozporządzeniem Leopolda I z 1707, wedle którego zgodnie z zasadą primogenitury przewidywano sukcesję w pierwszej kolejności córek Józefa I). Na mocy pokoju w Rastatt 7 marca 1714 zrzekł się praw do Hiszpanii (nadal posługiwał się tytułem królewskim), zatrzymał jednak Neapol i Sycylię i Niderlandy Południowe, dawniej Hiszpańskie, odtąd zwane Austriackimi. W 1720 utracił Sycylię, zyskując w zamian Sycylię oraz Mediolanu i Mantuę. 5 czerwca 1723 w katedrze św. Wita

w Pradze został ukoronowany na króla Czech. W 1735 zrzekł się na rzecz Hiszpanii Neapolu i Sycylii otrzymując w zamian księstwa Parmy i Piacenzy. Zmarł 20 października 1740 w pałacu Favorita pod Wiedniem. Zwłoki cesarza złożono w krypcie Karolińskiej (Karlsgruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, jego serce umieszczono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu, a wnętrzności spoczęły w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

Małżonka Karola VI:

Poślubiona *per procura* 23 kwietnia 1708 w Hietzing nieopodal Wiednia i osobiście 1 sierpnia 1708 w kościele NMP w Barcelonie:

ELŻBIETA KRYSTYNA BRUNSZWICKA

Była córką Ludwika Rudolfa, księcia brunszwickiego na Wolfenbüttel, potomka dynastii Welfów, i jego żony Krystyny Ludwiki, córki Albrechta Ernesta I, księcia Oettingen-Oettingen (Öttingen-Öttingen). Urodziła się 28 sierpnia 1691 na zamku w Brunszwiku. Przed zaślubinami 12 (1 wedle kalendarza juliańskiego) maja 1707 w Bambergu dokonała konwersji na katolicyzm. Po wyjeździe małżonka do Niemiec w 1711 pozostała w Hiszpanii jako jego przedstawiciel aż do 1713 (z tego względu nie dostąpiła cesarskiej sakry u boku Karola w grudniu 1711). 18 października 1714 w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysława) została koronowana na królową Węgier, a 5 czerwca 1723 w katedrze św. Wita przy zamku praskim otrzymała wraz z mężem koronę czeską. Zmarła 21 grudnia 1750 w zamku Hofburg w Wiedniu i spoczęła w krypcie Karolińskiej (Karlsgruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, serce umieszczono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy Hofburgu, a trzewia w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

Potomstwo Karola VI (1–4):

- 1 LEOPOLD JAN. Urodził się 12 kwietnia 1716 w zamku Hofburg w Wiedniu. Jako następca hiszpańskiego tronu był na dworze wiedeńskim tytułowany księciem Asturii, Viany i Girony, księciem Montblanc, hrabią Cervera oraz panem Balaguer. Zmarł

4 listopada 1716 w wiedeńskim Hofburgu i spoczął w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów w Wiedniu. Serce i wnętrzności arcyksięcia złożono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach katedry św. Stefana.

2 MARIA TERESA | s. 429

3 MARIA ANNA ELEONORA WILHELMINA JÓZEFA. Urodziła się 14 września 1718 w zamku Hofburg w Wiedniu, a 7 stycznia 1744 w zamkowym kościele augustianów wyszła za KAROLA ALEKSANDRA EMANUELA, KSIĘCIA LOTARYŃSKIEGO, od 1744 wspólnie z żoną generalnego namiestnika Austriackich Niderlandów, młodszego brata późniejszego cesarza Franciszka I (SZCZEGÓŁY W BIOGR. MARII TERESY). 4 października 1744 w Brukseli Maria Anna dała życie martwemu dziecku, które zostało pochowane w krypcie nazwanej imieniem Marii Teresy (Maria-Theresien Gruft) w kościele kapucynów w Wiedniu; zmarła w połogu 16 grudnia 1744 na zamku w Brukseli i spoczęła w brukselskiej katedrze pw. św. Michała i Guduli. Jej serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy Hofburgu. W późniejszym czasie szczątki arcyksiężniczki przewieziono do Wiednia, gdzie spoczęły w krypcie Karolińskiej (Karlsgruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku.

4 MARIA AMALIA. Urodziła się 5 kwietnia 1724 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie też zmarła 19 kwietnia 1730. Została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, a jej trzewia złożono w krypcie książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

* * *

Na Karolu II|III wygasła męska linia Habsburgów. W wyniku tzw. wojny o sukcesję austriacką w 1741 tron Czech zajął elektor bawarski Karol Albrecht, przyjmując imię Karola III.

Karol III Bawarski

KRÓL CZESKI
1741–1743

Ojciec: MAKSYMILIAN EMANUEL II BAWARSKI

Był synem Ferdynanda Marii, elektora Bawarii z bawarskiej linii Wittelsbachów, którego matką była arcyksiężniczka Maria Anna (ZOB. BIOGR. FERDYNANDA II), i jego żony Adelajdy Henryki Marii, córki Wiktora Amadeusza I, księcia Sabaudii i Piemontu. Urodził się 11 lipca 1662 na zamku w Monachium i na chrzcie otrzymał imiona MAKSYMILIAN EMANUEL LUDWIK MARIA JÓZEF KAJETAN ANTONI MIKOŁAJ FRANCISZEK IGNACY FELIKS. Po śmierci ojca 26 maja 1679 odziedziczył godność elektora Bawarii, lecz z uwagi na nieletniość do 1680 pozostawał pod regencją stryja. 12 grudnia 1691 otrzymał od króla hiszpańskiego Karola II urząd generalnego namiestnika Południowych Niderlandów. Po wkroczeniu w 1704 wojsk austriackich do Bawarii (w toku hiszpańskiej wojny sukcesyjnej) opuścił kraj, powierzając regencję małżonce. Namiestnictwo niderlandzkie utracił po zajęciu Madrytu przez arcyksięcia Karola w 1706; wprawdzie w 1711 król Filip V desygnował go margrabią Namur, księciem Luksemburga, Brabancji, Limburgii oraz Geldrii lecz rządy Bawarczyka w Niderlandach trwały, i to tylko dzięki wsparciu wojsk francuskich, przez niecałe trzy lata, do 1714. W tym samym roku Maksymilian Emanuel powrócił do rodzinnej Bawarii, gdzie władał do śmierci. Zmarł po krótkiej chorobie 26 lutego 1726 na zamku w Monachium i spoczął w krypcie monachijskiego kościoła teatynów pw. św. Kajetana.

15 lipca 1685 w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu poślubił ARCYKSIĘŻNICZKĘ MARIĘ ANTONIĘ (ZOB. BIOGR. LEOPOLDA I); mieli troje dzieci. Krótko po jej śmierci, 15 sierpnia 1694 w kolegiacie św. Jana w Warszawie zawarł ślub *per procura*, a 12 stycznia 1695 w Wesel poślubił osobiście królowną polską, córkę zwycięzcy spod Wiednia.

Matka: TERESA KUNEGUNDA SOBIESKA

Jej rodzicami byli Jan III, król polski i wielki książę litewski, potomek rodu Sobieskich herbu Janina, oraz jego żona Maria Kazimiera Ludwika, córka Henryka Alberta, markiza d'Arquien de la Grange. Urodziła się 4 marca 1676 na zamku wawelskim w Krakowie i na chrzcie otrzymała imiona TERESA KUNEGUNDA KAROLINA KAZIMIERA. Po wygnaniu małżonka w 1704 sprawowała w jego imieniu regencję w Bawarii, już jednak rok później pod naporem Austriaków opuściła Monachium i udała się do Włoch; osiadła w Wenecji. Do Bawarii powróciła w 1715, a po śmierci męża przeniosła się do Italii. Zmarła w swym weneckim pałacu 10 marca 1730. Ciało elektorowej odwieziono do Monachium i złożono obok sarkofagu jej małżonka w nekropolii Wittelsbachów w krypcie kościoła teatynów św. Kajetana.

Rodzeństwo Karola III Bawarskiego:

Dzieci Maksymiliana II Emanuela i Teresy Kunegundy Sobieskiej (1–9):

- 1 MARTWY KSIĄŻĘ (1695).
 - 2 MARIA ANNA KAROLINA JÓZEFA DOMINIKA (ur. 1696, zm. 1750). Klaryska w Monachium pod imionami TERESY EMANUELI OD SERCA JEZUSOWEGO.
 - 3 FILIP MAURZYCY MARIA DOMINIK JÓZEF (ur. 1698, zm. 1719). Biskup elekt Padeborn.
 - 4 FERDYNAND MARIA INNOCENTY JÓZEF MICHAŁ (ur. 1699, zm. 1738). Generał feldcechmistrz (Generalfeldzeugmeister) armii cesarskiej (austriackiej). W 1719 ożenił się z MARIĄ ANNĄ KAROLINĄ LUDWIKĄ FRANCISZKĄ NEUBURSKĄ (ur. 1693, zm. 1751), córką Filipa Wilhelma Augusta, księcia neuburskiego, z którą miał troje dzieci.
 - 5 KLEMENS AUGUST FERDYNAND MARIA HIACYNT (ur. 1700, zm. 1761). Biskup ordynariusz ratyzboński w latach 1717–19, biskup Padeborn i Monastyru (Münster) od 1719, arcybiskup Kolonii, książę elektor Rzeszy i książę Wetfalii od 1723, biskup Hildesheim od 1724, biskup Osnabrück od 1728, wielki i niemiecki mistrz od 1732.
- Z jego nieślubną córką ANNĄ MARIĄ VON LÖWENFELD ożenił się później jeden z bastardów Karola III Bawarskiego (SZCZEGÓŁY DALEJ).

- 6 WILHELM (ur. 1701, zm. 1704).
- 7 ALOJZY JAN ADOLF (ur. 1702, zm. 1705).

8 JAN TEODOR (ur. 1703, zm. 1763). Biskup ordynariusz Ratyzbony od 1719 (zatwierdzony w 1721), biskup ordynariusz Freising od 1727, kardynał od 1743 (potajemnie, publicznie od 1746), biskup Liège (Lüttich) od 1744.

9 MAKSYMILIAN EMANUEL TOMASZ (ur. 1704, zm. 1709).

Rodzeństwo przyrodnie Karola III Bawarskiego:

Dzieci Maksymiliana II Emanuela i Marii Antonii Austriackiej (1–3):

1 LEOPOLD FERDYNAND (ur. i zm. 1689).

2 ANTONI (ur. i zm. 1690).

3 JÓZEF FERDYNAND LEOPOLD ANTONI FRANCISZEK KAJETAN SZYMON TADEUSZ IGNACY JOACHIM GABRIEL (ur. 1692, zm. 1699). Testamentem Karola II z 1698 wyznaczony następcą tronu Hiszpanii, tytułowany odtąd księciem Asturii, Viany i Girony, księciem Montblanc, hrabią Cervera i panem Balaguer.

Bastardy Maksymiliana II Emanuela (1–2):

Z AGNIESZKĄ FRANCISZKĄ (*ve*/ANNA FRANCISZKA) LE LOUCHIER (ur. ok. 1660, zm. Paryż w lutym 1717), córką Jana Franciszka Le Louchier, pana Popuelles, i jego żony Szarlotty d'Aubremont; w 1694 wydaną za Ferdynanda, hrabiego d'Arco, oficera armii bawarskiej (poległ w toku hiszpańskiej wojny sukcesyjnej 24.07.1703):

1 EMANUEL FRANCISZEK JÓZEF BAWARSKI (DE BAVIÈRE) (ur. 1695, poległ pod Lauffeldt 1747). Legitymizowany w 1695; hiszpański grand I klasy od 1723, w 1725 kreowany przez ojca hrabią Bawarskim (de Bavière), później przez króla Francji markizem de Villacerf, oficer armii francuskiej oraz francuski ambasador w Monachium.

Pierwszą jego żoną była poślubiona w 1725 N PHELYPEAUX, a po jej śmierci ożenił się w 1736 ze swoją bratanicą MARIĄ JÓZEFĄ KAROLINĄ VON HOHENFELS, nieślubną córką Karola III Bawarskiego (SZCZEGÓŁY ZOB. DALEJ), z którą dochował się rychło zmarłego syna oraz córki.

Z nieznaną kobietą:

2 MARIA JÓZEFA VON SIONSPERG (ur. 1723, zm. po 1729).

★

Urodził się 6 sierpnia 1697 na zamku w Brukseli i otrzymał imiona KAROL ALBRECHT (ALBERT). Po zajęciu Bawarii przez wojska austriackie, wygnaniu ojca (1704) oraz wyjeździe matki (1705) znalazł się w niewoli u cesarza Józefa I. Do Bawarii powrócił

w 1715 i po śmierci ojca 26 lutego 1726 odziedziczył godność elektora Bawarii. Kiedy w 1740 na cesarzu Karolu VI wygasła męska linia Habsburgów, wbrew podpisanej wcześniej sankcji pragmatycznej, zgłosił pretensje do habsburskiego spadku (powoływał się na stare układy sukcesyjne Wittelsbachów i Habsburgów, m.in. testament cesarza Ferdynanda I, oraz prawa dziedziczne swojej małżonki). W lipcu 1741 wkroczył do Austrii i 2 października tego roku w Linzu przyjął tytuł arcyksięcia Austrii jako KAROL IV. W listopadzie zdobył Pragę, gdzie 7 grudnia 1741 został wybrany królem Czech (KAROL III), a 19 grudnia odebrał przysięgę stanów czeskich (do koronacji wszakże nie doszło, gdyż klejnoty koronne znajdowały się w posiadaniu córki Karola VI, Marii Teresy). 28 grudnia 1741 opuścił Pragę i udał się do Niemiec. 24 stycznia 1742 we Frankfurcie nad Menem został wybrany cesarzem rzymskim i 12 lutego koronowany w katedrze św. Bartłomieja jako KAROL VII; w tym samym roku Austriacy zajęli Bawarię. 27 czerwca 1743 zrezygnował na rzecz Marii Teresy z korony czeskiej, a 23 października 1744 powrócił do Monachium, które zdołał wyswobodzić spod austriackiej okupacji. Zmarł nagle 20 stycznia 1745 na zamku w Monachium i został pochowany w krypcie kościoła teatynów św. Kajetana w Monachium. Srebrna urna z sercem cesarza spoczęła obok urn zawierających serca jego antenatów w tzw. kaplicy Łask (Gnadenkapelle) w Altötting koło Monachium.

Małżonka Karola III Bawarskiego:

Poślubiona 5 października 1722 w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu:

AMALIA MARIA AUSTRIACKA

Była ona młodszą córką Józefa I, urodziła się 22 października 1701 w zamku Hofburg w Wiedniu i na chrzcie otrzymała imiona AMALIA MARIA JÓZEFA ANNA. PO elekcji męża na tron cesarski została wraz z nim koronowana 12 lutego 1742 w katedrze św. Bartłomieja we Frankfurcie nad Menem. Zmarła 11 grudnia 1756 na zamku w Monachium i spoczęła w krypcie monachijskiego kościoła teatynów pw. św. Kajetana, jej serce złożono zaś obok urny z sercem jej małżonka w kaplicy Łask (Gnadenkapelle) w pobliskim Altötting.

Potomstwo Karola III Bawarskiego:

Dzieci małżeńskie (1–7):

- 1 MAKSYMILIANA MARIA. Urodziła się 12 kwietnia 1723 na zamku w Monachium, gdzie umarła zapewne jeszcze w tym samym dniu lub krótko potem. Spoczęła w nekropolii bawarskiej linii dynastii Wittelsbachów – krypcie kościoła teatynów pw. św. Kajetana w Monachium.
- 2 MARIA ANTONIA WALBURGA SYMFOROZA. Urodziła się 18 lipca 1724 w pałacu Nymphenburg pod Monachium. Jej mężem został poślubiony *per procura* 13 czerwca 1747 w Monachium i osobiście 20 lipca tego roku w Dreźnie FRYDERYK CHRYSYTYAN LEOPOLD JAN JERZY FRANCISZEK KSAWERY, ELEKTOR SAKSONII OD 1763 (ur. Drezno 5.09.1722, zm. tamże 17.12.1763), syn Fryderyka Augusta II, elektora saskiego oraz (pod imieniem Augusta III) króla Polski i wielkiego księcia litewskiego, potomka albertyńskiej linii dynastii Wettynów, oraz poślubionej mu arcyksiężniczki Marii Józefy, córki Józefa I (ZOB. W JEGO BIOGR.). Owocem tego mariażu były liczne dzieci; starszy syn Antoni, król saski, w drugim swoim małżeństwie pojął za żonę arcyksiężniczkę Marię Teresę, jedną z córek Leopolda II (ZOB. W JEGO BIOGR.). Maria Antonia była hojną patronką sztuki, głównie muzyki; sama nieźle komponowała. Zmarła 23 kwietnia 1780 na zamku w Dreźnie i została pochowana w krypcie Fundatorskiej (Stiftergruft) w katolickim kościele dworskim (Hofkirche) pw. św. Trójcy w Dreźnie.
- 3 TERESA BENEDYKTA MARIA. Urodziła się 6 grudnia 1725 na zamku w Monachium, a zmarła na ospę 29 marca 1743 we Frankfurcie nad Menem. Spoczęła w krypcie kościoła św. Michała w Monachium.
- 4 MAKSYMILIAN III JÓZEF KAROL JAN LEOPOLD FERDYNAND NEPOMUCEN ALEKSANDER. Urodził się 28 marca 1727 na zamku w Monachium. Po śmierci ojca 20 stycznia 1745 został elektorem bawarskim. 22 kwietnia tego roku zrzekł się na rzecz cesarzowej Marii Teresy (zob. biogr. cesarza Franciszka I) praw dziedzicznych do tronu Czech oraz pozostałych habsburskich posiadłości – w imieniu własnym i swoich potomków. Nie do-

czekał się jednak dzieci i umarł 30 grudnia 1777 w zamku monachijskim jako ostatni potomek bawarskiej linii dynastii Wittelsbachów. Znalazł spoczynek u boku przodków w krypcie kościoła teatynów św. Kajetana w Monachoum, a serce księcia elektora złożono tradycyjnie w kaplicy Łask (Gnadenkapelle) w pobliskim Altötting nieopodal Monachium.

Małżonka Maksymiliana III Józefa Bawarskiego:

Poślubiona 9 lipca 1747 w Monachium:

MARIA ANNA ZOFIA SABINA ANIELA FRANCISZKA KSAWERA, córka Fryderyka Augusta II, elektora saskiego oraz (August III) króla polskiego i wielkiego księcia litewskiego, i poślubionej mu arcyksiężniczki Marii Józefy, córki Józefa I (ZOB. W JEGO BIOGR.); jej rodzony brat, Fryderyk Chrystian, zaślubił starszą siostrę Maksymiliana III Józefa (ZOB. WYŻEJ). Maria Anna urodziła się 29 lipca 1728 na zamku w Dreźnie, a zmarła 17 lutego 1797 na zamku w Monachium i została pochowana u boku męża w monachijskim kościele teatynów pw. św. Kajetana.

5 JÓZEF LUDWIK LEOPOLD. Urodził się 25 sierpnia 1728 w pałacu Nymphenburg pod Monachium, a zmarł 2 grudnia 1733 na zamku w Monachium. Spoczął w kościele teatynów pw. św. Kajetana w Monachium.

6 MARIA ANNA JÓZEFA AUGUSTA. Urodziła się 7 sierpnia 1734 w pałacu Nymphenburg pod Monachium. Jej mężem został 20 lipca 1755 w Ettlingen LUDWIK JERZY SIMPERT, MARGRABIA BADENI NA BADEN OD 1707 (ur. Ettlingen 7.06.1702, zm. Rastatt 22.10.1761), syn Ludwika Wilhelma, margrabiego Badenii na Baden, potomka dynastii Zähringen, oraz jego żony Franciszki Sybilli Augusty, córki Juliusza Franciszka, księcia saskiego na Lauenburgu. Jego pierwszą żoną była Maria Anna, księżniczka von Schwarzenberg, z którą miał potomstwo, jednak jego małżeństwo z Marią Anną Bawarską pozostało bezdzietne; po śmierci męża powróciła ona do Bawarii. Zmarła 7 maja 1776 na zamku w Monachium i spoczęła w kryptach Wittelsbachów w podziemiach kościoła teatynów pw. św. Kajetana.

7 MARIA JÓZEFA ANTONIA WALBURGA FELICYTA REGULA, DRUGA MAŁŻONKA JÓZEFA II (SZCZEGÓŁY W JEGO BIOGR.).

Bastardy Karola III Bawarskiego (1–6):

Z nieznaną kobietą:

- 1 LUDWIK VON ESCHENBACH. Urodzony 21 listopada 1719, został później legitymizowany z tytułem hrabiego von Eschenbach. Zmarł 24 marca 1779 jako opat w Ettal.

Z N VON HASLANG lub z SZARLOTTĄ ZOFIĄ VON INGENHEIM (NIŻEJ):

- 2 MARIA JÓZEFA KAROLINA VON HOHENFELS. Urodziła się w 1720 i w 1726 została legitymizowana przez ojca, który nadał jej tytuł hrabiny von Hohenfels. 31 maja 1736 wyszła za mąż za swojego stryja, bastarda elektora Maksymiliana II Emanuela, HRABIEGO EMANUELA FRANCISZKA JÓZEFA DE BAVIÈRE. Zmarła w 1797.

Z MARIĄ KAROLINĄ SZARLOTTĄ ZOFIĄ VON INGENHEIM, damą dworu elektorskiego od 1719, metresą Karola Albrechta od 1720 (ur. Wanfried 2.08.1704, zm. Monachium 27.05.1749), córką barona Daniela von Ingenheim i jego żony Marii Anny Joanny, córki Karola, landgraфа heskiego na Wanfried; od 1723 żoną hrabiego Franciszka Jana Hieronima Innocentego von Spreti, feldmarszałka lejtnanta i tajnego radcę bawarskiego (ur. Rawenna 6.04.1695, zm. Monachium 25.04.1772; mieli liczne dzieci):

- 3 FRANCISZEK LUDWIK VON HOLNSTEIN (HOLLENSTEIN AUS BAYERN). Urodził się 4 października 1723. 4 października 1728 został legitymizowany przez ojca, który nadał mu dziedziczny tytuł hrabiego von Holnstein (Hollenstein) aus Bayern. Poświęcił się karierze wojskowej. Brał udział w wojnie o sukcesję austriacką, a podczas wojny siedmioletniej był od 1758 naczelnym wodzem bawarskich kontyngentów w stopniu generała lejtnanta. Czynną służbę zakończył w 1760 i w tym samym roku uzyskał nominację na namiestnika Palatynatu. Zmarł 22 maja 1780 w Monachium i spoczął w kościele teatynów.

Żoną Franciszka Ludwika von Holnstein została w 1757 w Bonn:

ANNA MARIA VON LÖWENFELD, jego siostra stryjeczna, nieślubna córka Klemensa Augusta, arcybiskupa elektora Kolonii, z jego związku z Mechtyldą Biron. Urodzona w 1735, została kreowana hrabiną von Löwenfeld. Zmarła 26 września 1783.

Potomstwo Franciszka Ludwika von Holnstein (A–L):

HRABIEWIE VON HOLNSTEIN AUS BAYERN

- A MARIA ANNA ELŻBIETA VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 24.08.1759, zm. 19.10.1798). 15.02.1779 poślubiła BARONA ANTONIEGO ALOJZEGO HORNECK VON HORNBERG (zm. 29.08.1836).

- B MAKSYMILIAN JÓZEF VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 20.05.1760, zm. 1838); 18.02.1784 ożenił się z HRABIAŃKĄ KAROLINĄ VON BRETZENHEIM (ur. 27.01.1769, zm. 27.06.1786), a po jej rychłej śmierci pojął za żonę (21.11.1793) KSIĘŻNICZKĘ MARIĘ JÓZEFĘ ZU HOHENLOHE-SCHILLINGSFÜRST (ur. 3.04.1774, zm. 10.09.1824); linia jego zstępnych wygasła po mieczu z początkiem XXI w.
- C FRYDERYK AUGUST VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 15.10.1762, zm. 31.03.1835); ożenił się on z BARONÓWNĄ JÓZEFĄ VON GUGEMOS (zm. 31.03.1835), która urodziła mu córkę.
- D KLEMENS AUGUST FRANCISZEK DE PAULA ALOJZY ANTONI DE PADUA ANDRZEJ AVELIN MARCIN VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 10.11.1763, zm. 20.10.1814); 23.01.1785 poślubił HRABIAŃKĘ ANTONIĘ MARIĘ VON TOERRING-JETTENBACH (ur. 29.11.1761, zm. 20.10.1814), z którą miał kilkoro dzieci. Linia ich potomków wygasła w XX w.
- E JÓZEF MARIA MAGDALENA WALBURGA ANTONIA AMALIA APOLONIA AGATA VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 7.01.1765, zm. 1826). 26.09.1784 wyszła za mąż za BARONA LUDWIKĄ EGKHER VON KAPFING UND LICHTENEGG.
- F JÓZEF VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 14.01.1766, zm. młodo?).
- G LUDWIK VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 30.03.1767, zm. młodo?).
- H ZYGMUNT JÓZEF MARQUARD ANTONI VON PADUA FRANCISZEK VON PAULA VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 13.07.1768, zm. 2.06.1804). 12.10.1787 ożenił się on z HRABIAŃKĄ JÓZEFĄ ANNĄ FUGGER VON ZINNEBURG (ur. 15.12.1764, zm. 18.03.1846), i miał z nią potomstwo; linia potomków Zygmunta Józefa aus Bayern wygasła po mieczu w XX w.
- I JÓZEF JERZY ANTONI VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 15.12.1770, zm. 1809).
- J ANNA FRANCISZKA KSAWERIA VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 17.03.1772, zm. 1809).
- K FRANCISZEK KSAWERY MAKSYMILIAN ANTONI DE PADUA ALOJZY GWIDO VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 17.08.1773, zm. 27.01.1834). 2.03.1794 pojął za żonę BARONÓWNĘ MARIĘ EGKHER VON KAPFING UND LICHTENEGG (ur. 1.11.1770, zm. 21.03.1841), z którą miał potomstwo, wygasłe po mieczu w XX w.
- L MARIA AMALIA KAROLINA AUGUSTA FRANCISZKA DE PAULA VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 1.04.1775, zm. 24.11.1864); 21.02.1792 została żoną BARONA CHRYSTIANA ADAMA LOCHNER VON HÜTTENBACH (zm. 1825).

Z hrabianką MARIĄ JÓZEFĄ HIACYNTĄ TOPOR VON MORAWITZKY (ur. 1714, zm. 1789), córką Teodora Henryka, hrabiego Topor von Morawitzky, i nieznannej z imienia hrabianki de Cernay:

- 4 HRABIA VON HELFENBERG. Urodził się w 1735, jego imię i dalsze losy nie są znane.

Z hrabianką ANNĄ JÓZEFĄ WALBURGĄ FUGGER ZU KITCHBERG (ur. Zinnenburg 21.05.1719, zm. Linz 11.01.1784), córką hrabiego Maksymiliana Józefa Fugger zu Kirchberg und Weissenhorn zu Zinnenburg oraz jego żony Marii Judyty, córki hrabiego Franciszka Józefa von Törring; żoną (od 1741) hrabiego Fryderyka Öttingen-Wallerstein (zm. 1744) oraz (od 1745) landgrafa Ludwika Augusta zu Fürstenberg (zm. 1759):

- 5 HRABIA VON WACHSENSTEIN. Urodził się w latach 1739–40, jego imię i dalsze losy nie są znane.

Z nieznaną kobietą:

- 6 N DE WART. Oficer wojsk bawarskich, jego losy nie są znane.

* * *

Maria Teresa

KRÓLOWA CZESKA
I WĘGIERSKA
1740–1780

Ojciec: KAROL II|III | s. 415

Matka: ELŻBIETA KRYSTYNA BRUNSZWICKA | s. 417

Rodzeństwo: BIOGR. KAROLA II|III

*

Na świat przyszła 13 maja 1717 w zamku Hofburg w Wiedniu i na chrzcie otrzymała imiona MARIA TERESA WALBURGA AMALIA KRYSTYNA. Na mocy wydanej w 1713 sankcji pragmatycznej była uznawana dziedziczką ojca. Po jego śmierci 20 października 1740 została arcyksiężną Austrii, królową Czech i Węgier, władczynią Niderlandów Austriackich, księżną Mediolanu i Mantui oraz Parmy i Piacenzy. Pretensje do dziedzictwa habsburskiego zgłosił także elektor bawarski Karol Albrecht, który w 1741 przyjął tytuł arcyksięcia Austrii i został ogłoszony królem przez stany czeskie (ZOB. BIOGR. KAROLA III BAWARSKIEGO). 25 czerwca 1741 w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysławie) Maria Teresa została koronowana na królową Węgier jako MARIA II TERESA. Po wycofaniu się wojsk bawarskich z Pragi, 11 maja 1743 przyjęła hołd czeskich stanów i 12 maja w katedrze św. Wita przy zamku praskim odbyła się jej koronacja. Nigdy nie została koronowana na cesarzową, gdyż zmuszałoby to ją do przyjęcia korony z rąk męża i tym samym uznania jego nadrzędnej pozycji. Na mocy postanowień pokoju akwizgrańskiego z dnia 18 października 1748 przekazała Parmę i Piacenzę Hiszpanii. Po śmierci męża uczyniła najstarszego syna, Józefa, koregentem w austriackich ziemiach dziedzicznych. Zmarła w następstwie astmy sercowej 29 listopada 1780 w wiedeńskim Hofburgu jako ostatnia po mieczu przedstawicielka dynastii Habsburgów. Spoczęła u boku Franciszka Stefana w centralnym miejscu krypty Terezjańskiej (Maria-Theresien Gruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku w Wied-

niu, jej serce umieszczono w krypcie Serc (Herzgruft) w należącej do kościoła augustianów kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej), a trzewia złożono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w wiedeńskiej katedrze św. Stefana.

Małżonek Marii Teresy:

Poślubiony 12 lutego 1736 w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu:

FRANCISZEK STEFAN LOTARYŃSKI

Urodził się 8 grudnia 1708 w książęcym pałacu w Nancy jako dziewiąte dziecko i czwarty syn Leopolda I, księcia Lotaryngii i Baru z dynastii Vaudémont, i jego żony Elżbiety Szarlotty Orleańskiej. Po zmarłym przedwcześnie starszym bracie Leopoldzie Klemensie przejął w 1723 status lotaryńskiego księcia dziedzica i po śmierci ojca w 1729 został księciem Lotaryngii i Baru jako FRANCISZEK III STEFAN, a także księciem cieszyńskim. 11 kwietnia 1736 w Wiedniu zrzekł się Lotaryngii i Baru (które przekazano w dożywocie teściowi króla Francji, Stanisławowi Leszczyńskiemu), otrzymując w zamian prawa do sukcesji w Toskanii. Po bezpotomnej śmierci ostatniego Medyceusza, wielkiego księcia Jan Gastona (9.07.1737), został pod imieniem FRANCISZKA II wielkim księciem tokańskim; od tego czasu aż do przyłączenia do zjednoczonych Włoch w 1860 Toskania należała do jego potomków. 20 października 1740 żona uczyniła go swoim koregentem w austriackich krajach dziedzicznych, cesarzem jednak wybrano elektora Bawarii (ZOB. BIOGR. KAROLA III BAWARSKIEGO). Dopiero po jego śmierci i zrzeczeniu się praw sukcesyjnych przez jego syna, 13 września 1745 we Frankfurcie nad Menem książęta elektorzy, za wyjątkiem króla pruskiego oraz elektora Palatynatu, obwołali Lotaryńczyka cesarzem FRANCISZKIEM I; sakra odbyła się 4 października 1765 w katedrze św. Bartłomieja we Frankfurcie, a dokonał jej arcybiskup moguncki Jan Fryderyk Karol von Ostein. Zmarł na apopleksję 18 sierpnia 1765 na zamku w Innsbrucku. Spoczął w krypcie Terezańskiej (Maria-Theresien Gruft) u wiedeńskich kapucynów, serce cesarza umieszczono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy Loretańskiej u augustianów, a wnętrzności w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

Potomstwo Marii Teresy i Franciszka Stefana (1–16):

HABSBURGOWIE LOTARYŃSCY (VON HABSBURG-LOTHRINGEN)

Pochodzącym z legalnych małżeństw zstępnym Marii Teresy i Franciszka Stefana w linii męskiej przysługują tytuły arcyksięcia/ arcyksiężniczki Austrii, królewskiego księcia/księżniczki Czech i Węgier

- 1 MARIA ELŻBIETA AMALIA ANTONIA JÓZEFA GABRIELA JOANNA AGATA. Urodziła się 5 lutego 1737 na zamku Hofburg w Wiedniu, a zmarła 7 czerwca 1740 w podwiedeńskim zamku Laxenburg. Ciało arcyksiężniczki złożono w krypcie Terezjańskiej (Maria-Theresien Gruft) w wiedeńskim kościele kapucynów, natomiast jej serce oraz trzewia złożono w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w wiedeńskiej katedrze św. Stefana.
- 2 MARIA ANNA (MARIANNA) JÓZEFA ANTONIA JOANNA. Urodziła się 6 października 1738 w zamku Hofburg w Wiedniu. Po przebyciu ciężkiej choroby w 1757 nie powróciła do pełni zdrowia i z tego względu nigdy nie wyszła za mąż. W 1766 objęła godność przełożonej w żeńskiej fundacji klasztornej terezjanek dla dam szlacheckiego pochodzenia (Damenstift) w Pradze, którą ufundowała jej matka. W 1781 złożyła urząd i przeniosła się do Klagenfurtu, gdzie przywdziała welon elżbietanki. Zmarła 19 listopada 1789 w pałacu opackim w Klagenfurcie i została pochowana w kościele klasztorным.
- 3 MARIA KAROLINA ERNESTYNA ANTONIA JOANNA JÓZEFA. Urodziła się 12 stycznia 1740 w wiedeńskim Hofburgu, gdzie zmarła 25 stycznia 1741. Pochowano ją w krypcie Terezjańskiej (Maria-Theresien Gruft) w wiedeńskim kościele kapucynów, a jej serce i trzewia złożono w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.
- 4 JÓZEF II | s. 442
- 5 MARIA KRYSTYNA JOANNA JÓZEFA ANTONIA. Na świat przyszła 13 maja 1742 w zamku Hofburg w Wiedniu. Jej mężem został poślubiony 8 kwietnia 1766 w kaplicy pałacu Schloss Hof (Schloßhof) pod Wiedniem ALBERT (ALBRECHT) KAZIMIERZ AUGUST IGNACY PIUS FRANCISZEK KSAWERY, KSIĄŻĘ SASKI, namiestnik Węgier w latach 1765–80, 31 maja 1766 mianowa-

ny wraz z żoną księciem cieszyńskim, w latach 1780–93 współ z nią generalny namiestnik Niderlandów Austriackich (ur. zamek Moritzburg 11.07.1738, zm. Wiedeń 10.02.1822), syn Fryderyka Augusta II, elektora saskiego oraz, pod imieniem Augusta III, króla Polski i wielkiego księcia litewskiego, potomka albertyńskiej linii dynastii Wettynów, oraz arcyksiężniczki Marii Józefy, córki Józefa I (ZOB. W JEGO BIOGR.). Ich jedyna córka, MARIA KRYSTYNA TERESA, urodziła się 16 maja 1767 w Wiedniu, zmarła następnego dnia i spoczęła w krypcie Terezańskiej (Maria-Theresien Gruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku. Maria Krystyna zmarła 24 czerwca 1798 w swojej rezydencji Palais Kaunitz w Wiedniu i została pochowana w krypcie Toskańskiej (Toskanergruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu. Serce księżnej złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy zamku Hofburg, a wewnątrzności umieszczono tradycyjnie w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

- 6 MARIA ELŻBIETA JÓZEFA JOANNA ANTONIA. Urodziła się 13 sierpnia 1743 w zamku Hofburg w Wiedniu. Początkowo była przez matkę swatana z owdowiałym w 1768 królem francuskim LUDWIKIEM XV, ostatecznie jednak poświęciła się życiu duchownemu i 2 stycznia 1781 została opatką w założonej przez matkę fundacji klasztornej dla dam szlacheckiego pochodzenia (Damenstift) w Innsbrucku. Urząd złożyła 20 marca 1806 po zajęciu Tyrolu przez armię napoleońską, po czym przeniosła się do Wiednia, a stamtąd do Linzu, gdzie zmarła 22 września 1808. Została pochowana w kryptach tamtejszego kościoła jezuitów, tzw. Alter Dom.
- 7 KAROL JÓZEF EMANUEL JAN NEPOMUCEN ANTONI PROKOP. Urodził się 31 stycznia lub 1 lutego 1745 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie umarł 18 stycznia 1761 na ospę. Spoczął w krypcie Terezańskiej (Maria-Theresien Gruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku, serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy Hofburgu, zaś trzewia – w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

- 8 MARIA AMALIA JÓZEFA JOANNA ANTONIA. Urodziła się 26 lutego 1746 w zamku Hofburg w Wiedniu. Jej mężem został poślubiony *per procura* 27 czerwca 1769 w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu i osobiście 19 lipca tego roku w książęcym pałacu w Colorno FERDYNAND I MARIA FILIP LUDWIK SEBASTIAN FRANCISZEK JAKUB, książę PARMY, PIACENZY I GUASTALLI OD 1765 (ur. Parma 20.01.1751, zm. Fontevino nieopodal Parmy 9.10.1802), potomek bocznej gałęzi hiszpańskiej linii dynastii Burbonów, syn Filipa, infanta hiszpańskiego, księcia Parmy, Piacenzy i Guastalii, oraz jego żony Ludwiki Elżbiety, córki Ludwika XV, króla Francji i Nawarry; starsza siostra Ferdynanda, Izabela Maria, była od 1760 żoną starszego brata Marii Amalii, cesarza Józefa II. Maria Amalia i Ferdynand dochowali się siedmiorga dzieci. Po zajęciu Parmy przez wojska rewolucyjne 22 października 1802 owdowiała księżna wyjechała do Pragi. Zmarła 18 czerwca 1804 w zamku praskim i spoczęła w podziemiach katedry św. Wita. Serce Marii Amalii złożono natomiast w krypcie Serc (Herzogruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele wiedeńskich augustianów przy Hofburgu.
- 9 LEOPOLD II | s. 445
- 10 MARIA KAROLINA. Urodziła się martwa lub żyła przez krótki czas 17 września 1748 w pałacu Schönbrunn pod Wiedniem. Została pochowana w krypcie Terezjańskiej (Maria-Theresien Gruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku.
- 11 MARIA JOANNA GABRIELA JÓZEFA ANTONIA. Urodziła się 4 lutego 1750 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie zmarła na ospę 23 grudnia 1762, krótko przed planowanymi zaślubinami z FERDYNANDEM IV, królem Neapolu i Sycylii. Została pochowana w krypcie Terezjańskiej (Maria-Theresien Gruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu, jej serce złożono w krypcie Serc (Herzogruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów wiedeńskich, a trzewia umieszczono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach katedry św. Stefana.

- 12 MARIA JÓZEFA GABRIELA JOANNA ANTONIA ANNA. Na świat przysłała 19 marca 1751 w zamku Hofburg w Wiedniu, a zmarła na ospę 15 października 1767 w pałacu Schönbrunn pod Wiedniem, na kilka dni przed ślubem *per procura* z FERDYNANDEM IV, królem Neapolu i Sycylii, niedoszłym mężem jej starszej siostry Joanny Gabrieli, który poślubił ostatecznie młodszą arcyksiężniczkę, Marię Karolinę (niżej). Spoczęła w krypcie Terecjańskiej (Maria-Theresien Gruft) w podziemiach kościoła kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu.
- 13 MARIA KAROLINA LUDWIKA JÓZEFA JOANNA ANTONIA. Urodziła się 13 sierpnia 1752 w pałacu Schönbrunn pod Wiedniem. Jej mężem został zaślubiony *per procura* 7 kwietnia 1768 w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu i osobiście 12 maja tego roku w królewskim pałacu w Casercie FERDYNAND ANTONI PASKAL JAN NEPOMUCEN SERAFIN JANUARY BENEDYKT, KRÓL NEAPOLU (FERDYNAND IV) I SYCYLII (FERDYNAND III) W LATACH 1759–1805, KRÓL OBOJGA SYCYLII JAKO FERDYNAND I OD 1815 (ur. Neapol 12.01.1751, zm. tamże 4.01.1825), syn Karola III, króla Hiszpanii z dynastii Burbonów, i jego żony Marii Amalii, księżniczki saskiej, córki króla Polski Augusta III (elektora saskiego Fryderyka Augusta II). W małżeństwie Marii Karoliny i króla Ferdynanda przyszło na świat liczne potomstwo; najstarsza córka Maria Teresa została drugą żoną Franciszka I (ZOB. W JEGO BIOGR.), młodsza córka, Ludwika Maria, poślubiła Ferdynanda III, wielkiego księcia tokańskiego (ZOB. W BIOGR. LEOPOLDA II), syn Franciszek I, któł Obojga Sycylii, ożenił się z arcyksiężniczką Marią Klementyną (ZOB. W BIOGR. LEOPOLDA II), a kolejny syn Leopold, książę Salerno, pojął za żonę inną Marię Klementynę, córkę Franciszka I (ZOB. W JEGO BIOGR.). Po zajęciu Neapolu przez rewolucyjną armię francuską w 1799 Maria Karolina zbiegła wraz z mężem i dziećmi na Sycylię; latem tego roku Ferdynand zdołał odzyskać kontrolę nad Neapolem, lecz Maria Karolina powróciła do Włoch dopiero po dwuletnim pobycie na dworze wiedeńskim w 1802. Zajęcie Neapolu przez wojska Napoleona I w 1805 zmusiło neapolitańską rodzinę królewską do ponownej emigracji na Sycylię. W 1813 poróż-

niona z mężem Maria Karolina wyjechała do rodzinnej Austrii i osiadła w podwiedeńskim zamku Hetzendorf. Zmarła tamże wskutek ataku apopleksji 8 września 1814. Została pochowana w krypcie Toskańskiej (Toskanergruft) w kościele kapucynów w Wiedniu, serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy Hofburgu, a wnętrzności w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu. Ferdynand zawarł wkrótce potem morganatyczne małżeństwo ze swoją długoletnią metresą, księżną di Florida.

- 14 FERDYNAND KAROL ANTONI JÓZEF JAN STANISŁAW. Urodził się 1 czerwca 1754 w pałacu Schönbrunn pod Wiedniem. Od 1763 był dziedzicem ostatniego Estów, Herkulesa III, księcia modeńskiego, którego córkę poślubił w 1771. W 1766 otrzymał rangę feldcechmistrza (Feldzeugmeister) armii cesarskiej, a w 1772 został feldmarszałkiem (Feldmarschall). W 1770 powierzono mu urząd generalnego namiestnika Lombardii, lecz w maju 1796 pod naporem wojsk francuskich musiał wraz z rodziną opuścić Mediolan. Po śmierci teścia 14 października 1803 został pod imieniem Ferdynanda I księciem Modeny, Reggio i Mirandoli, lecz faktycznej władzy nigdy nie objął wobec francuskiej okupacji Modeny oraz jej przyłączenia do Republiki Cispadańskiej. W 1803 otrzymał jako zaślubienie Księstwo Bryzgowii, które jednak w 1805 odstąpił wielkiemu księciu badeńskiemu. Zmarł 24 grudnia 1806 w pałacu Belweder w Wiedniu i został pochowany w krypcie Toskańskiej (Toskanergruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku. Jego serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu, a wnętrzności spoczęły w krypcie książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach katedry św. Stefana.

Małżonka Ferdynanda I Modeńskiego:

Poślubiona 15 października 1771 w Mediolanie:

MARIA BEATRYCZE RYSZARDA MODEŃSKA (D'ESTE), córka Herkulesa III, księcia Modeny, Reggio i Mirandoli z dynastii

Este, oraz jego żony Marii Teresy Franciszki Cybo-Malaspina, księżnej Massa i Carrara, córki Alderanda Cybo-Malaspina, księcia Massa i Carrara. Urodziła się 6 kwietnia 1750 w Modenie. Po śmierci młodszego brata 5 maja 1753 została jedyną dziedziczką ojca, natomiast po śmierci matki 29 grudnia 1790 odziedziczyła po niej tytuły księżnej Massa i Carrara, księżnej Ajello, baronowej Paduli oraz pani Lago, Laghitello, Serra i Terrati. Włości utraciła w 1796 po wkroczeniu armii napoleońskiej i odzyskała dopiero 25 grudnia 1814 na mocy ustaleń kongresu wiedeńskiego. Zmarła 14 listopada 1829 w Wiedniu i spoczęła u boku męża w krypcie Toskańskiej (Toskanergruft) w podziemiach kościoła kapucynów.

Potomkowie Ferdynanda I panowali w Modenie do 1859, kiedy księstwo zostało wcielone do zjednoczonych Włoch. Linia ta wygasła po mieczu z końcem XIX w.; ostatni męski potomek, Franciszek (zm. 1875) przekazał prawa sukcesyjne do modeńskich tytułów oraz nazwiska „von Österreich-Este/d’Austria-Este” arcyksięciu Franciszkowi Ferdynandowi, następcy tronu Austro-Węgier (ZOB. W BIOGR. FRANCISZKA I).

- 15 MARIA ANTONIA JÓZEFA JOANNA. Od ślubu z delfinem posługiwała się francuską wersją swojego podwójnego imienia – MARIA ANTONINA (MARIE ANTOINETTE). Urodziła się 2 listopada 1755 w zamku Hofburg w Wiedniu. Jej mężem został poślubiony *per procura* 19 kwietnia 1770 w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu i osobiście 16 maja tego roku w kaplicy pałacowej w Wersalu LUDWIK AUGUST, DELFIN VIENNOIS OD 1765, KRÓL FRANCJI I NAWARRY LUDWIK XVI W LATACH 1774–91, KRÓL FRANCUZÓW W LATACH 1791–92 (ur. Wersal 23.08.1754, zgilotynowany w Paryżu 21.01.1793), syn Ludwika Józefa, delfina Viennois, potomka dynastii Burbonów, i jego drugiej żony Marii Józefy, córki Fryderyka Augusta II, elektora saskiego (króla Polski Augusta III); mieli czworo dzieci. 10 sierpnia 1792 francuska para królewska została aresztowana pod zarzutem zdrady stanu osadzona w paryskiej twierdzy Temple. Po egzekucji Ludwika w styczniu 1793 Marię Antoninę („wdowę Kapet”) przeniesiono do więzienia Conciergerie. 14 października 1793 stanęła przed Trybunałem Rewolucyj-

nym, który następnego dnia uznał ją winną zdrady stanu w zмовie z obcymi mocarstwami oraz podżegania do wojny domowej i skazał na karę śmierci. Została zgilotynowana 16 października 1793 na placu Rewolucji (dzisiejszy plac Zgody) w Paryżu. Jej zwłoki złożono obok wielu ofiar terroru, w tym Ludwika XVI, na cmentarzu parafii Madeleine w Paryżu, a w 1815 wraz ze szczątkami małżonka uroczyscie przeniesiono do bazyliki opactwa benedyktynów w Saint Denis.

- 16 MAKSYMILIAN FRANCISZEK KSAWERY JÓZEF JAN ANTONI DE PAULA WACŁAW. Urodził się 8 grudnia 1756 w zamku Hofburg w Wiedniu. Od młodości był przeznaczony do kariery kościelnej. 3 października 1769 został mianowany koadiutorem wielkiego i niemieckiego mistrza, swego stryja Karola Lotaryńskiego, a 3 października 1770 odbyło się jego pasowanie na rycerza zakonnego. 7 sierpnia 1780 został koadiutorem arcybiskupa Kolonii, a 16 sierpnia tegoż roku – koadiutorem arcybiskupa Monastynu (Münster). 9 lipca 1780 w Wiedniu otrzymał tonsurę, a 1 sierpnia niższe święcenia kapłańskie. Po śmierci stryja w 1780 został wielkim i niemieckim mistrzem; jego intronizacja miała miejsce 25 października 1780 w siedzibie zakonu w Mergentheim. 21 kwietnia 1784 został arcybiskupem elektorem Kolonii oraz arcybiskupem Moguncji, 21 grudnia tego roku otrzymał wyższe święcenia kapłańskie, a 8 maja 1785 uzyskał sakrę biskupią. Zmarł po długiej chorobie, na atak serca, nocą z 26 na 27 czerwca 1801 w zamku Hetzendorf pod Wiedniem i został pochowany w krypcie Nowej (Neue Gruft) w podziemiach kościoła kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu. Serce arcybiskupa złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) u wiedeńskich augustianów, a jego wnętrzności w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

